

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILIZOFA V NITRE
FAKULTA PRÍRODNÝCH VIED**

DIPLOMOVÁ PRÁCA

2010

Tomáš Kern

**UNIVERZITA KONŠTANTÍNA FILIZOFA V NITRE
FAKULTA PRÍRODNÝCH VIED**

**POĽSKÁ MENŠINA-JEJ VNÍMANIE, IDENTITA A
KULTÚRNY VPLYV NA SLOVENSKU**

(Diplomová práca)

Študijný program: Geografia v regionálnom rozvoji

Školiace pracovisko: Katedra geografie a regionálneho rozvoja v Nitre

Školiteľ: Doc. RNDr. Alfred Krogmann, PhD.

Nitra 2010

Bc. Tomáš Kern

Pod'akovanie

Pri tejto príležitosti by som sa chcel poďakovať hlavne svojmu školiteľovi Doc. RNDr. Alfredovi Krogmanovi, PhD. za odbornú pomoc, cenné rady a za usmernenie pri tvorbe a spracovaní danej témy. Ďalej sa chcem touto cestou poďakovať aj všetkým nemenovaným, ktorí mi takisto svojimi poznatkami a ochotou pomohli pri tvorbe diplomovej práce.

Čestné prehlásenie

Čestne prehlasujem, že som diplomovú prácu na tému Poľská menšina- jej vnímanie, identita a kultúrny vplyv na Slovensku som vypracoval samostatne s použitím literatúry a internetových zdrojov, ktoré sú uvedené v kapitole zoznam použitých zdrojov a ich použitie v texte v plnom rozsahu citujem. Túto skutočnosť potvrdzujem vlastnoručným podpisom.

V Nitre 25.5.2010

Podpis.....

ABSTRAKT

KERN, Tomáš: Poľská menšina- jej vnímanie, identita a kultúrny vplyv na Slovensku. [Diplomová práca] Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre. Fakulta prírodných vied; Školiteľ: Doc. RNDr. Alfred Krogmann, PhD. Stupeň odbornej kvalifikácie: magister. Nitra: FPV, 2010. 67 s.

Cieľom tejto práce je poukázať na poľskú menšinu- jej vnímanie, identitu a kultúrny vplyv na Slovensku. Táto téma, ktorá bola spracovaná za obdobie rokov 1991-2008 je zameraná na štruktúru obyvateľstva poľskej menšiny na úrovni celého Slovenska, krajov, okresov a jednotlivých obcí, kde sa nachádza poľská menšina. Z historického vývoja poľskej menšiny sme prácu zamerali od začiatku osídľovania Spiša až do obdobia po druhej svetovej vojne. Z hľadiska kultúrneho vplyvu poľskej menšiny, sme sa zaoberali poľskou ľudovou kultúrou na území Slovenska. Na to sme nadviazali aj poľským jazykom a vzťahom poľskej menšiny k slovenskému školstvu. A zaoberali sme sa aj pôsobením jednotlivých poľských inštitúcií na území Slovenska. Pri jednotlivých porovnávaníach sme používali rôzne sčítania obyvateľstva, ktoré sa týkali štruktúry poľskej menšiny za obdobie rokov 1991, 2001 a 2008.

Danou prácou, ktorú sme vypracovali na tému poľská menšina- jej vnímanie, identita a kultúrny vplyv na Slovensku, by sme chceli informovať obyvateľov Slovenska, a o tom, ako sa štruktúra, história a kultúrny vplyv poľskej menšiny na Slovensku počas tohto obdobia menil a vyvíjal.

Kľúčové slová: Národ. Občianstvo. Menšina. Ľudová kultúra. Etnografia. Kultúra. Identita

ABSTRACT

KERN, Tomáš: The Polish minority-perception, identity and cultural influence in Slovakia. [Diploma work] Constantine the Philosopher University in Nitra. Faculty of Natural Sciences, Supervisor: Doc. RNDr. Alfred Krogmann, PhD. Level of qualification: Master. Nitra: FPV, the 2010. 67 pages.

The aim of this work is to show the Polish minority-perception, identity and cultural influence in Slovakia. This topic has been treated for the years 1991-2008 and is focused on the population structure of the Polish minority in whole Slovakia, regions, districts, and each village, where the Polish minority is. From the historical development point of the Polish minority, we focus on the period from early settlement of Spiš until the time after World War II. In term of cultural impact of the Polish minority, we are dealing with a Polish folk culture in Slovakia. Furthermore, we pay attention to the Polish language and Polish minority's relation to the Slovak education. And we also deal with the action of various Polish institutions in Slovakia. In individual comparisons, we used different census, relating to the structure of the Polish minority in the years 1991, 2001 and 2008.

By this work about the Polish minority-perception, identity and cultural influence in Slovakia, we would like to inform the citizens of Slovakia how the structure, history and cultural impact of the Polish minority in Slovakia was changing and evolving during this period.

Keywords: Nation. Citizenship. Minority. Folk culture. Ethnography. Cultural identity

Zoznam tabuliek a grafov

Tabuľka č. 1: Vývoj poľskej menšiny na území Slovenska v rokoch 1991- 2008.	27
Graf č. 1: Vývoj poľskej menšiny na území Slovenska v rokoch 1991-2008.	27
Tabuľka č. 2: Vývoj poľskej menšiny v krajoch Slovenska v rokoch 1991- 2008.	28
Graf č. 2: Vývoj poľskej menšiny v krajoch Slovenska v rokoch 1991-2008.	28
Tabuľka č.3: Štruktúra respondentov poľskej menšiny vo vybraných okresoch Slovenska v období od 21.3.2010 – 5.4.2010.	52
Graf č. 3: Výskyt poľskej národnosti v mestách a obciach respondentov.	54
Graf č. 4: Občianstvo respondentov.	55
Graf č. 5: Občianstvo detí respondentov.	55
Graf č. 6: Dĺžka pobytu respondentov na Slovensku.	56
Graf č. 7: Pobyt respondentov na území Slovenska.	56
Graf č. 8: Počiatočný dôvod príchodu respondentov na územie Slovenska.	57
Graf č. 9: Príbuzenské väzby respondentov v Poľsku.	57
Graf č. 10: Intenzita stretávania sa respondentov so svojimi príbuznými.	58
Graf č. 11: Udržiavanie kontaktov poľskej národnosti žijúcej na Slovensku.	58
Graf č. 12: Účasť respondentov v poľských kluboch.	59
Graf č. 13: Hodnotenie prístupu k informáciám o poľskej menšine.	60
Graf č. 14: Komunikačný jazyk respondentov.	60
Graf č. 15: Miesto učenia sa respondentov poľského jazyka na Slovensku.	61
Graf č. 16: Zaradenie respondentov k národu.	61
Graf č. 17: Účasť respondentov na poľských kultúrnych podujatiach.	62

OBSAH

0 ÚVOD	9
1 PREHĽAD LITERATÚRY	11
2 METODIKA PRÁCE	15
3 VZÁJOMNÉ HISTORICKÉ POĽSKO- SLOVENSKÉ VZŤAHY	16
3.1 Príchod Poliakov na Slovensko a zaberanie územia Spiša	16
3.2 Slovensko-poľské vzťahy v rokoch 1918-1935	18
3.3 Slovensko poľské vzťahy v medzivojnovom a povojnovom období	21
4 POĽSKÁ MENŠINA NA SLOVENSKU	23
4.1 Charakteristika základných pojmov	23
4.2 Lokalizácia poľskej menšiny na úrovni krajov a okresov Slovenska v roku 2001	23
4.3 Vývoj poľskej menšiny na Slovensku a v krajoch v rokoch 1991-2008	27
4.4 Vývoj poľskej menšiny v okresoch Slovenska v rokoch 1991-2008	30
4.5 Vývoj poľskej menšiny v obciach Slovenska v rokoch 1991- 2001	34
5 KULTÚRNY VPLYV POĽSKEJ MENŠINY NA SLOVENSKU	36
5.1 Charakteristika základných pojmov	36
5.2 Charakteristika poľskej ľudovej kultúry na Slovensku	36
5.3 Charakteristika poľského jazyka	39
5.3.1 Poľská menšina a jej vzťah ku slovenskému školstvu	42
6 POĽSKÉ INŠTITÚCIE NA SLOVENSKU	46
6.1 Uskutočnené podujatia poľských inštitúcií na Slovensku v roku 2009	49
7 VNÍMANIE POĽSKEJ MENŠINY NA SLOVENSKU	52
8 ZÁVER	63
9 ZOZNAM LITERATÚRY	64
10 ZOZNAM PRÍLOH	67

0 ÚVOD

Dnešný obraz územného členenia menšín je výsledkom dlhého historického vývoja. Charakter územia, ktoré obývajú menšiny, sa nevytvoril v rámci súčasného štátu, ale u väčšiny menšín možno jednoznačne určiť regióny, ktoré obývajú už po stáročia. Zemepisné danosti Slovenska napriek malej rozlohe vykazujú značné rozdiely. Spomedzi menšín Slovenska žije veľká časť maďarskej a chorvátskej menšiny na nížinách, kým pre ostatné národnosti sú charakteristické horské oblasti. Väčšina príslušníkov poľskej národnostnej menšiny žije v severných regiónoch krajiny pozdĺž poľských hraníc – predovšetkým na severe Oravy, Kysúc a Spiša (Karoli, Fazekas, 2004).

Aj keď je Slovenská republika z národnostného hľadiska značne rovnorodá, tvoria určitý podiel jej obyvateľstva národnostné menšiny. K najpočetnejším patria Maďari, Česi, Rómovia, Ukrajinci, Poliaci a ďalší. Príslušníci poľskej národnostnej menšiny žijú disperzne na celom území Slovenskej republiky s väčšou koncentráciou v niektorých oblastiach. Jednou z nich je oblasť severného Slovenska a to najmä v okresoch Námestovo, Tvrdošín, Poprad, Kežmarok a ďalších okresoch Slovenska. Sú to regióny charakteristické dlhodobými tradíciami spolužitia obyvateľov poľskej a slovenskej národnosti. Niektoré aspekty národnostnej problematiky sa v tomto regióne premietajú do sféry ekonomiky, politiky, kultúry aj do systému spoločenských štruktúr a vzťahov. Napriek poklesu počtu obyvateľov poľskej národnosti v posledných osemnástich rokoch, národnostná pestrosť danej oblasti v Slovensko-poľskom pohraničí zostáva zachovaná (Dohányos, Lelkes a.i 2003).

Táto práca je zameraná na poľskú menšinu - jej vnímanie, identitu a kultúrny vplyvy na Slovensku. Tiež by sme chceli touto prácou predstaviť vývoj poľskej menšiny na území Slovenska počas obdobia stredoveku až po súčasnosť.

Cieľom tejto práce je bližšie priblížiť poľskú menšinu, jej vnímanie, identitu a kultúrne vplyvy na Slovensku. V jednotlivých kapitolách sme rozpracovali kultúrne vplyvy Poliakov na území Slovenska. Veľmi dôležitú úlohu má história Poliakov na Slovensku. Pozorujeme ako sa počas dlhej minulosti menila a aké boli poľsko-slovenské vzťahy od stredoveku až po súčasnosť. Pri hodnotení štruktúry menšín sa používajú okamihové veličiny, avšak všetky charakteristiky obyvateľstva treba interpretovať dynamicky a historicky. Je to spôsobené tým, že statické veličiny štruktúry sú výsledkom predchádzajúceho populačného vývoja.

V práci sme rozpracovali kapitolu, ktorá sa zaoberá kultúrnym vývojom Poliakov na Slovensku. Veľkú úlohu zohrala aj ľudová kultúra Poliakov na Slovensku, ktorú sme doplnili aj o vývoj jazyka. Do tejto kapitoly sme zahrnuli aj školy, na ktorých je možno študovať poľský jazyk, a ktoré zahŕňujú aj štúdium poľskej kultúry, umenia a literatúry.

Poľsko-slovenské vzťahy majú bohatú históriu, mnoho Poliakov žije na území Slovenska a tak isto je to aj v Poľsku, kde sa nachádza aj slovenská populácia. Obidve vlády sa navzájom podporujú v rôznych aktivitách. Tak isto je to aj na území Slovenska, ktoré podporuje činnosti Poliakov. V tomto prípade ide hlavne o zakladanie poľských klubov a organizovanie rôznych poľských aktivít, ako sú napríklad výstavy, kultúrne podujatia, divadelné predstavenia, prednášky, galérie, prezentácie, stretnutia a koncerty. Dôležitú úlohu zohráva publikovanie časopisu Monitor Polonijny, ktorý je publikovaný ako mesačník, je zameraný hlavne na kultúru a informuje aj o akciách poľskej menšiny v Slovenskej republike.

1 PREHLAD LITERATÚRY

Pri písaní našej práce, ktorá sa orientuje na poľsku menšinu, jej vnímanie, identitu a kultúrny vplyvy na Slovensku, sme využili rôzne literárne zdroje.

V úvode našej práce sme čerpali informácie od Karoliho a Fazekasa (2004), a to z práce „*Národnostné menšiny na Slovensku 2003*“, v ktorej sme sa dozvedeli o národnostných menšinách žijúcich na Slovensku, zároveň tu bola zahrnutá aj štruktúra poľskej menšiny. Práca od Bašovského, Mládeka, (1985) „*Geografia Obyvateľstva a sídel*“, nám slúžila aj pri zostavení veľkostnej sídelnej o štruktúre obyvateľstva v Slovenských obciach s poľskou menšinou. Pri definovaní jednotlivých pojmov nám pomohla práca od Bačovej (1992) a to „*Etnická identita osobnosti - sociálnopsychologický prístup*“. Ďalej pri definovaní pojmu menšiny sme čerpali z práce Kuseho, a to „*Dvojitá identita národnostnej menšiny*“. Od J. Šindelku nám poslúžila práca „*Národnostní otázka*“, ktorá nám pomohla pri definícii pojmov *materinský jazyk* a *občianstvo*. Vhodnou definíciou pojmu „*kultúra*“ nám poslúžila práca Soukopa (2000) „*Prehľad antropologických teórií kultúry*“.

Pri zostavovaní kapitoly z histórie poľskej menšiny nám slúžili na vypracovanie práce aj články z časopisu *Historická revue* a to článok od Daniša (1999) „*Slováci očami poľského politika*“ a práca Martinka (2000) „*Slovensko očami poľského historika*“, z ktorých sme sa dozvedeli o spoločných vzťahoch Poľska a Slovenska a ich vzťahoch k jednotlivým štátom počas ich bohatej histórie. Ďalším ťažiskom informácií pri rozpracovaní histórie Poliakov na Slovensku sa stala ročenka „*Spišské mestá v Poľskom zálohu*“ od Chalupického, In: Suchý (2005), z ktorej sme čerpali hlavne informácie o príchode Poliakov na Spiš a ich zaberanie územia Spiša. Ďalšou literatúrou, ktorá sa týkala Poliakov na Spiši bola práca od Chalupického, In: Machay, (1974), ktorá bola hlavne o Oravských a Spišských mestách „*Moja droga do Polski*“. Z hľadiska rozdelenia Spiša, ktoré prebehlo v roku 1920 a jeho dopadajúce dôsledky na obyvateľstvo nielen slovenské, ale aj poľské, sme používali pri písaní diplomovej práce Chalupického dielo In: Giagvy „*Rozdelenie Spiša v roku 1920 a jeho právne dôsledky*“.

Ďalšou dôležitou súčasťou bola práca od Bartolovej (1977) a to „*Slovensko poľským vzťahom v rokoch 1918-1938*“ a jej práca v historickom časopise (1972) „*Slovensko poľským vzťahom v rokoch 1919-1938*. V oboch týchto statiach sa dozvedáme o vzťahoch Slovenka a Poľska v medzivojnovom období, v rokoch 1918-1938 a 1919-1938. Pri vypracovaní historických vzťahov Poľska a Slovenska sme využili

aj prácu od Trického a Deaka (2004) a to „*Od Mnichova k rozbitiu Česko-Slovenska*“, z ktorej sme čerpali informácie hlavne o vzťahoch medzi Českom, Slovenskom a Poľskom a ich spor o územie Tešínska. Od Deaka sme použili aj prácu „*Pol'ské územné nároky voči Slovensku v roku 1938*“, ktorá bola prevzatá z historického časopisu a týkala sa najmä územného zaberania Slovenska, Poľska v roku 1938. Ďalším významným medzníkom bolo obdobie počas druhej republiky, tieto informácie sme čerpali od autorov Gebharta a Kulika (2004) a to z práce „*Druhá republika 1938-1939*“, z ktorej sa dozvedáme o územných vzťahoch medzi Poľskom a Slovenskom v rokoch 1938-1939. Pri písaní našej diplomovej práce mala pre nás veľkú úlohu práca od Hvišča, (2000) a to „*Historické a kultúrne zdroje slovensko-poľských vzťahov*“, z ktorej sme sa dozvedali nielen historické informácie, ale aj kultúry vplyv poľskej menšiny na Slovensku.

V diplomovej práci sme použili diela, ktoré sa týkali ľudovej kultúry, ktoré sa zaoberali nielen zvláštnosťami z oblasti umenia, ľudovej kultúry, ale aj v staviteľstvom a v bývaní poľskej menšiny. V oblasti staviteľstva sme našli mnoho užitočných informácií v diele Langera (1976) „*Interetnické vzťahy ľudového domu moravsko-poľskej-slovenskej kontaktovej zony*“ a od toho autora sme ako zdroj využili aj prácu „*Ľudové staviteľstvo severnej časti Oravy*“. Zamerali sme sa aj na prácu od Zuskinovej, (1986): „*Ornamenty domov v obci Zalipie*“. Ďalej sme vychádzali aj z práce Kantára (1972) „*Ľudové staviteľstvo a bývanie na Orave*“.

V oblasti slovensko-poľskej kultúry nám bola veľmi prospešná práca od Podoláka, (1972) a to „*Niektoré problémy porovnávacieho štúdia ľudovej kultúry v karpatskej oblasti*“, na ktorú sme nadviazali prácou od Mruškoviča (1965) „*Medzinárodná konferencia o výskume ľudovej kultúry v oblasti Karpat*“.

Vychádzali sme aj z práce od Markušáka (1973) „*Polsko-slowackie powiazania w pozywieniu ludowym*“, ktorá bola zameraná hlavne na pozostatky valašskej kolonizácie. V oblasti ľudovej kultúry nám bolo pri písaní veľmi prospešná práca od Kovačevičovej (1976) „*Inetretické vzťahy, životné prostredie a vkus širokých ľudových vrstiev na Spiši*“ zameraná ľudovú kultúru v oblasti Spiša

Práca „*Etnické povedomie Slovákov žijúcich v Poľsku*“ od Gronského, (1993) nám poskytla informácie o publikovaní článkov slovenskej etnológie. Ďalej sme v práci na porovnanie používali aj kultúru obyvateľstva oblastí kde žijú Gorali. Tu sme vychádzali z práce od Jakubíkovej (1980) „*Intra lokálne vzťahy goralských a negoralských obcí Oravy*“.

V uvedenej diplomovej práci sme sa zamerali aj na poľský jazyk. Pri písaní tejto kapitoly nám veľmi pomohla práca od Hvišča, (1997) „*Slovensko-poľské jazykové a literárne vzťahy*“ a od Buřa, (1998) „*Z Poľsko Slovenských vzťahov*“, z ktorých sme sa dozvedali o jednotlivých vzťahoch medzi poľským a slovenským jazykom. V oblasti jazyka sme v našej diplomovej práci nadviazali aj na školstvo. Pretože Poliaci si na území Slovenska zakladali rôzne školy a spolky, kde sa zdokonaľovali v poľskom jazyku a učili sa o poľskej kultúre a tradíciách. Historické fakty týkajúce sa zakladania poľských škôl sme uvádzali na základe získaných informácií z internetových stránok (<http://www.polinst.sk/>) a (www.wspolnota-polska.org.pl).

Dodnes sa poľský jazyk dá študovať aj na Univerzite Prešovskej a na Univerzite Komenského v Bratislave. Dôležitou súčasťou pri vypracovaní tejto podkapitoly bola práca od Pančikovej a Hvišča, (1996) „*Poľský jazyk a literatúra*“ a na ňu nadviazal aj Hvišč, (1978) v práci „*Súčasný stav a perspektíva polonistiky v literárno-vednom ústave*“, z ktorých sme sa dozvedeli o histórii a fungovania polonistiky na univerzitách na Slovensku. Dôležitou literatúrou bola aj práca od Šrajerovej (1997) „*Česi, Slováci a Poláci a jejich vzájemné vztahy*“, ktorá bola zameraná na poľské školstvo nielen na Slovensku, ale aj v Čechách.

O identite Poliakov na Slovensku môžeme povedať, že človek ako jedinec aby mohol identifikovať a stotožniť sa s určitým národom, musí pre neho tento národ jestvovať. Stotožnenie s národom môže byť len v tom zmysle, že jednotlivec sa cíti byť príslušníkom, členom určitého národa. Aby mohol proces identifikácie prebehnúť je treba, aby bola splnená druhá podmienka, totiž, aby bol dotýčny národ určený, definovaný. Spoločenstvo pripisuje jedincovi identitu prostredníctvom ideológie, ktorá zahrňuje normy aj o tom, ako má jednotlivec prežívať, pomocou a prostredníctvom čoho sa má definovať. Pokusy manipulácie s identitou jednotlivca sa odôvodňujú pokladaným filozofickými, náboženskými a politickými pravdami o človeku Alijevová, (1994) „*Zbezyznamňovanie ľudského života ako generačný problém*“.

Pri analýze a zhotovení daných mapových výstupov k štruktúre obyvateľstva poľskej menšiny, nám veľmi pomohol Štatistický úrad v Nitre, ktorý nám poskytl informácie k danej problematike. Boli to najmä číselné údaje, ktoré sa týkali hlavne počtu poľskej menšiny žijúcej na Slovensku. Tiež nám pomohla internetová stránka www.polonia.sk a (www.kulturnecentrum.sk), z ktorej sme čerpali jednotlivé údaje, ktoré sa týkali aktivít Poliakov na území Slovenska. Boli to hlavne divadelné predstavenia, výstavy, filmy, koncerty atď.

Pri textovej úprave našej diplomovej práce, ktorá sa týkala Poľskej menšiny a jej vnímaniu, identite a kultúrnym vplyvu na Slovensku, sme čerpali z diela od Dubcovej, Chrastinu a Kramárekovej (2003) „*Vademecum literárnej a vedeckej činnosti geografa*“.

2 METODIKA PRÁCE

V danej práci sme spracovali jednotlivé témy súvisiace s poľskou menšinou, jej vnímaním, identitou a kultúrnym vplyvom na Slovensku.

Prvým zdrojom našich informácií sa stal Štatistický úrad v meste Nitra, ktorý nám poskytol štatistiku na spracovanie štruktúry národnostných menšín na Slovensku, v ktorej sa nachádzali aj informácie o poľskej menšine. Na štatistickom úrade nám poskytli informácie o rozmiestnení poľskej menšiny v Slovenskej republike. Ďalšie informácie sme získavali z knižnice v Spišskej Novej Vsi, kde sme získali informácie, ktoré sa týkali najmä poľského obyvateľstva. Ďalším krokom ku získavaniu informácií sa stal poľský klub v Kvetoslavove, ktorý nám poskytol informácie o časopise Monitor Polonijny, ktorý sa týka poľskej menšiny žijúcej na Slovensku.

Pri spracovaní informácií sme použili nasledovné metódy:

Metódu vysvetľujúceho opisu - podľa tejto metódy sme spracovali a interpretovali získané informácie z jednotlivých odborných kníh a štatistických informácií. Táto metóda nám poslúžila ako ťažisko pri spracovaných informáciách v každej kapitole, pretože pomocou nej sa vysvetľujú jednotlivé geografické javy.

Štatisticko-matematickú metódu - sme využívali najmä v kapitolách, kde sme rozoberali rozmiestnenie poľskej menšiny na Slovensku. Na to nám slúžia jednotlivé údaje, ktoré sme získali zo štatistického úradu v Nitre. Jednotlivé závery sme vyvodili vo forme grafov a tabuliek.

Systémovú metódu – pri aplikácii tejto metódy nás čakala najťažšia práca, a to hlavne kvôli tomu, že bolo potrebné získané informácie roztriediť, zovšeobecniť a pretransformovať do súvislého textu.

Historicko-geografickú metódu - ktorá nám umožnila zachytiť, historický vývoj poľskej menšiny ako celku. Pričom sme zachytili jednotlivé obdobia osídľovania Slovenska poľskou menšinou od stredoveku až po súčasnosť.

Kartografickú metódu - ktorá nám slúžila na znázornenie priestorového rozloženia študovaných javov a ich dynamiky a vývoja poľskej menšiny na Slovensku.

Vlastný terénny výskum- ktorý nám slúžil na rýchle kvalitatívne a kvantitatívne vypracovanie dotazníka (ankety) na vopred určenom mieste.

3 VZÁJOMNÉ HISTORICKÉ POĽSKO- SLOVENSKÉ VZŤAHY

Slováci a Poliaci sú dva západoslovanské, navzájom si podobné národy, ktoré však jeden druhému venujú málo pozornosti. Takto to bolo v minulosti a bohužiaľ, takto je to aj v súčasnosti. Na obidvoch stranách síce existuje turistický ruch, ale ani Slováci ani Poliaci sa nenamáhajú, aby lepšie spoznali svojho najbližšieho suseda a blízkeho príbuzného. Z tejto smutnej konštitúcie sa vymykajú nepočtení predstavitelia oboch národov (Daniš, 1999).

Ani jedna krajina nebola nezávislá, boli utláčané. Avšak v iných podmienkach žili Slováci v iných Poliaci. Mali napríklad odlišný postoj k Rusku. Pre slovenskú elitu bolo Rusko veľkým bratom, na ktoré upierala oči s nádejou, že s jeho pomocou získa slobodu. Pre Poliakov bolo naopak Rusko hlavným nepriateľom. Rozdielny bol tiež vzťah k Čechom. Slováci k nim mali oveľa pozitívnejší vzťah, Poliaci kritickejší a chladnejší. Odlišný postoj zachovávali Poliaci k Maďarom. Pre Poliaka bol v 19. storočí Maďar blízky spojenec a priateľ, obaja mali spoločných nepriateľov. Poliaci pomáhali Maďarom v revolúcii 1848-1849. Vtedy sa Slováci a Poliaci ocitli na opačných stranách barikády. V 60. rokoch považovali Slováci za najobľúbenejšieho politika monarchie J. Andrásyho. Vytvorili si tiež stereotyp, že za lepšie postavenie Poliakov v Haliči možno ďakovať maďarským politikom. V spomínanej rusko-poľskej vojne sa Maďarsko Poľsku snažilo pomôcť vojensky. Pritom Poliaci neprechovávali voči Slovákom a opačne Slováci voči Poliakom nepriateľské nálady (Martinek, 2000).

Slováci to v minulosti nemali ľahké. Takto to cítili mnohí Poliaci, ktorí v tomto čase žili na území Slovenska. Boli tu aj určité symptómy zmien k lepšiemu, zvlášť v ekonomickej sfére. Ešte horšie ako hospodárske problémy, boli politické, národné otázky a stav slovenského národného povedomia. Vyplýva to najmä z národného povedomia Slovákov, ktoré vplývalo z nedostatku ich tradície samotnej politickej a štátnej existencie. Podobne ako u poľských Slezanov pozoroval aj u Slovákov iba previazanosť na svoju reč, obyčaje otcov a len u niektorých aj pocity kultúrnej osobitosti (Daniš, 1999).

3.1 Príchod Poliakov na Slovensko a zaberanie územia Spiša

Poľský záujem o hospodársky prosperujúce spišské mestá badať už od stredoveku. V 13. storočí dochádza k prvým sporom, a vznikajú prvé pramene, ktoré majú dokázať

príslušnosť Spiša k Uhorsku, či Poľsku. Až od roku 1412 získalo Poľsko prostredníctvom zálohu trinásť spišských miest, Ľubovniansky hrad a podolíneckú pevnosť s mestami Stará Ľubovňa, Podolíneec a Hniezdne, ako aj dediny patriace k Ľubovniansko-podolíneckému domíniumu. Ich návrat k Uhorsku bol znemožnený nielen neschopnosťou Žigmunda splatiť svoj dlh, ale nechotou poľskej strany vzdať sa týchto hospodársky prosperujúcich mestečiek. Priaznivá situácia na zlikvidovanie zálohu nastala až v 18. storočí, keď už poľská stavovská monarchia spela k svojmu zániku (Chalupecký, In: Suchý, 2005).

Koncom 18. storočia si Poľsko postupne rozdelili tri veľmoci: Rusko, Prusko a Habsburská monarchia. Tu treba podotknúť, že Halič, ktorý pripadal Habsburgovcom, bol súčasťou habsburskej časti monarchie, a teda Poliaci neboli vystavení maďarizácii. Naopak, v Maďaroch videli spojencov proti viedenskému centralizmu. V 19. storočí začína vznikáť tzv. etnografická teória. Jej podstata spočíva v tom, že na severnom Spiši žijú Gorali, hovoriaci goralským nárečím, a keďže toto nárečie je poľské a jazyk je základným znakom národa, sú títo Gorali Poliaci. Neexistenciu poľského etnika na Spiši v uhorských štatistikách odôvodňovali tým, že Poliakov chceli v Uhorsku maďarizovať, tak že ich najskôr slovakizovali: ...Na poľských horalov, žijúcich v Hornom Uhorsku...

„veľmi dlho sa u nás nemyslelo, boli jednoducho zabudnutí celým svetom i poľskou verejnosťou.....škola úrady aj vojsko ich maďarizovali, kostol, ktorý je všade inde v krajoch poľských hôr útlakom poľskosti, učil našich krajanov zo Spiša a Oravy modliť sa po slovensky“ (Chalupecký, In: Suchý, 2005).

Najintenzívnejšie poľsko-slovenské vzťahy prebehli v prvej polovici 19. stor. a tiež aj v druhej polovici 19. stor. v povojnovom období. Ťažisko sa prenášalo na iné ideové, kultúrne a politické oblasti. Vždy však boli progresívnym faktom našej duchovnej kultúry v jej národných a nadnárodných rozmeroch. Pravda, podobným spôsobom sa utvárajú aj vzťahy k iným kultúram a literatúram. Bilaterálne slovensko-poľské vzťahy sú iba jedným článkom bohato rozvetvených multilaterálnych vzťahov. Najvýraznejšie však v primajúcom kultúrnom prostredí rezonujú tie, ktoré sú najbližšie a najprístupnejšie, lebo v tomto procese okrem analogických ekonomických a spoločensko-ekonomických faktorov hrá dôležitú úlohu aj čas a možnosti ich realizácie (Hvišč, 2000).

Centrum, z ktorého malo byť riadené dokazovanie poľskosti Spiša, vzniklo v Novom Targu, kde miestny lekár Jan Bednarsky začal buditeľskú prácu a vybral najlepších ľudí zo Spiša, Oravy a zhromaždil ich do jednej poľskej rodiny (Chalupecký, In: Suchý, 2005).

Toto svoje ťaženie začal v roku 1911 vydaním agitačnej brožúry: *Co my za jedni*. V nej sa už ku slovu dostávali mladí polonofili z Oravy, ktorí neskôr stáli na čele boja za navrátenie Spiša a Oravy, ako klerik Ferdinand Machay, lekárnik z Jablonky Eugeniusz Stercula, či literát Matong. Poslední dvaja sa stali známymi vďaka svojej oddanosti k Uhorsku. Literát Montog tvrdil, že sa nedá bez pomoci maďarského národa pomôcť poľskému ľudu spod slovenského útlaku. Jeden s najvýznamnejších zástancov poľského Spiša a Oravy bol rodák Machay, neraz uvažoval o tom či poľská akcia „*Wegrom chce wygode zrobic*“ neslúži len k likvidácii slovenského živlu v Hornom Uhorsku. Na Vianoce 1913 Berndnarsky inicioval vydávanie *Gazety Podhalanskej*, ktorá si stanovila za cieľ preporodenie celého goralského ľudu a skrze neho posilnenie Poľska. Napriek mnohým snahám nemala táto akcia na Spiši žiadny ohlas (Chalupecký, In: Machay, 2005).

3.2 Slovensko-poľské vzťahy v rokoch 1918-1935

Začiatkom novembra 1918 Powiatowa Organizácia Narodowa v Novom Targu na čele s Berdnadskim požiadala o vyslanie vojenských jednotiek, aby obsadili územie Oravy a Spiša, pretože na Spiši v Ľubovnianskom a kežmarskom okrese v skutočnosti neboli žiadni Slováci. Napriek rozkazu z dohody sa 20. decembra objavili poľské vojska v Spišskej Starej Vsi a Veľkej Lesnej. Odchod poľských vojsk zo Spiša a Oravy 13. januára 1919 bol veľkým úspechom československej diplomacie. V dňoch 15.- 16. marca 1919 výbor zorganizoval zjazd všetkých spišsko-oravských spolkov, na ktorom mali prerokovať spoločný postup a založiť ďalšie pobočky, zaoberajúce sa politickou a agitačnou činnosťou. Bola zostavená známa spišsko-oravská delegácia, ktorá mala lobovať k pripojeniu Spiša, Oravy k Poľsku. V máji 1919 ďalej pokračovali rokovania Najvyššej rady v otázke československo-poľského sporu. Ani teraz však nedospeli k jednoznačnému riešeniu a odporučili aby sa zainteresované vlády pokúsili dohodnúť na vzájomných jednaniach. Činnosť československej strany bola v porovnaní s poľskou oveľa skromnejšia. V Ružomberku bola zriadená Ústredná kancelária pre Spiš a Oravu, ktorej správcom sa stal poslanec Ján Burian. V júni 1920 bola podpísaná Trianonská zmluva, ktorú Poľsko síce neratifikovalo, ale muselo zobrať na vedomie, že Slovensko bolo definitívne začlenené do Československa a sen o spoločnej hranici s Maďarskom sa aspoň nateraz rozplynul. Československo-poľský spor ešte viac oslaboval pozície Poľska, a tak ho bolo treba vyriešiť čo najrýchlejšie. Pod tlakom veľmocí 10. júla 1920 v belgickom mestečku Spa, podpísal za Československo minister zahraničných vecí Eduard Beneš a za

Poľsko premiér Wladislaw Grabski súhlas s medzinárodnou arbitrážou. Na jej základe 28. júla 1920 boli zriadené nové československo-poľské hranice. Slovenská republika stratila 25 obcí s približne 25 000 obyvateľmi. Poliáci neboli spokojní predovšetkým s hranicou na Tešínsku, ale ani s malou časťou Spiša a Oravy. Pre Spiš to znamenalo, že do Poľska sa dostalo 4,6% územia Spišskej župy s 8 263 obyvateľmi žijúcimi v týchto trinástich obciach: Čierna Hora, Durštín, Fridman s osadou Flaštín, Jurgov, Kacvín, Krempachy, Lapšanská, Nedeca, Nižné Lapče, Nová Bela, Ripská, Tribš a Vyšné Lapše (Chalupecký, In: Giagva, 2005).

Postavenie slovenského obyvateľstva nebolo veľmi priaznivé, mnohí Slováci riešili svoje zlé postavenie útekem na druhú stranu Dunajca. Poliáci sa však všemožne snažili zabrániť odchodu obyvateľstva na Slovensko. Napriek tomu bolo už v auguste 1920 v Spišskej Starej Vsi 29 utečencov, ktorí boli dočasne ubytovaní v budove školy. V roku 1921 poslali Slováci sťažnosť ministrovi Šrobárovi, že im nie je dovolené vystáhnúť sa a ani doštudovať. Je pochopiteľné, že nenastala emigrácia vo väčšom meradle, pretože nie je ľahké opustiť svoj dom, hospodárstvo a to, čo človek za celý život vybudoval. Slovensko bolo v medzivojnovom období súčasťou československého štátu. Mocenský reliéf česko-slovenských politických centier sa v podstate stabilizoval podľa vopred vypracovanej koncepcie zahraničného odboja. O ukončení rozbehu v činnosti ministerstiev či iných dôležitých celoštátnych a samosprávnych inštitúcií možno hovoriť približne koncom roka 1922. Slovensko-poľské vzťahy v danej etape boli súčasťou česko-slovensko-poľských vzťahov. Tón vývoja zahraničnej politiky na pôde medzivojnového Československa, a tým aj Slovenska udávala Praha, predovšetkým ministerstvo zahraničných vecí. Poľsko bolo síce samostatným štátom so svojou osobitnou zahraničnou politikou, ale aj tá podliehala mnohým zahraničným vplyvom a tlaku vnútropolitických súbojov. Ak teda chceme hovoriť o poľsko-slovenských vzťahoch, môžeme mať na mysli najskôr vzájomné kontakty Slovenska s Poľskom na úrovni politických strán, kultúrnych spolkov, zaujímavých a ekonomických organizácií, či jednotlivých osobností, ktoré síce mohli rokovať s rôznymi oficiálnymi predstaviteľmi Poľska, prípadne sa pravidelne stretávať s poľskými veľvyslancami a konzulmi pôsobiacimi na území Československa, ich rokovania však zostali na rezortnej, prípadne súkromnej, čiže neoficiálnej úrovni. Popri tom treba uviesť aj viaceré skutočnosti z dejín. Máme na mysli obchodnú zmluvu, ktorú obidve krajiny uzavreli v roku 1925, ktorá bola užitočná pre mnohé rezorty krajín v oblasti hospodárstva. Otvorila možnosti tranzitu poľského uhlia cez Československo do Rakúska

a Maďarska. Obmedzila vývoz handlovského uhlia do týchto, pre slovenské bane v predchádzajúcom období už tradične odberateľských krajín (Hvišč, In: Bartolová, 2000).

Ekonomická situácia medzi Poľskom a Slovenskom v medzivojnovom období je nedostatočná. Oba susedné národy, respektíve ich ekonomiky zrejme slabo využívali možnosti vzájomnej hospodárskej situácie. Zo Slovenska sa do Poľska vyvážali: jablká, ľan, vlnená priadza, kože, bryndza, dáždnyky, jedlý olej. Z Poľska sa na Slovensko exportovala najmä nafta, stolný olej, rôzne rudy, ktoré sa na Slovensku ďalej spracovávali. Na nižšiu obchodnú výmenu medzi Poľskom a Československom vplývali jednak problematické vzájomné politické vzťahy oboch susedných nástupníckych štátov, okrem obdobia 1920-1925, jednak podobná štruktúra hospodárstva v oboch krajinách. O riešenie spoločných vývozných problémov agrárnych stredoeurópskych krajín sa od začiatku 20. rokov, ale predovšetkým 30. rokov intenzívne usilovali československy a slovensky agráристи na čele s Antonínom Švehlom a slovenským politikom Milanom Hodžom (Hvišč, In: Bartolová, 2000).

Napriek viacerým nedorozumeniam sa v rokoch 1920-1925 postupne sformovali medzi Československom a Poľskom dobré kontakty, na čom mali zásluhu predovšetkým ministri zahraničných vecí a veľvyslanectva i konzuláty v oboch krajinách. Ich spoločné úsilie vyvrcholilo v uzavretí československo-poľskej zmluvy a nemohli ho spochybniť ani také udalosti, ako bol nevydarený atentát poľského občana J. Lecha na pôde československého konzulátu v Krakove v roku 1925 (Hvišč, In: Bartolová, 2000).

O politické zblíženie Poľska a Slovenska prejavili na území oboch krajín záujem vysokoškolsky pedagógovia, vedci, študenti, ale aj niektoré kultúrne organizácie, politické osobnosti a politické skupiny. Z bohatého spektra politických strán, ktoré pôsobili na Slovensku, vyvíjali najaktívnejší záujem o Poľsko a jeho obyvateľov predovšetkým niektorí funkcionári Slovenskej ľudovej strany. Pomocnú ruku alebo tiež politický tlak, vhodný k uskutočňovaniu svojho cieľa videl Andrej Hlinka v spolupráci s katolíckym Poľskom. Jeho poľskí priatelia mu zabezpečili falošný pas a iné falošné dokumenty k príchodu do Poľska. Andrej Hlinka vystúpil na svojom prejave aj s problémom straty častí oravských a spišských oblastí v prospech Poľska „ *My sa tu verejne osvedčujeme, že ani Poliakom ani Čechom ani piad' slovenskej zeme nevydáme. Lebo je to zem slovenská a slovenská zem patrí Slovákom. My máme právo. Ale aj povinnosť chrániť a brániť to, čo je vzácne, brániť našu slovenskú zem, našu milú krajinu*“ (Hvišč, In: Bartolová, 2000).

Ak chceme súborne hodnotiť vzťahy medzi poľskou politickou reprezentáciou a predstaviteľmi ľudovej strany, treba povedať, že propoľský smer predstavoval

v politickej línii stúpencov Andreja Hlinku jednou z možností bol variant zahraničnopolitickej orientácie. Jeho stúpencom išlo predovšetkým o zblíženie s katolíckou a susednou krajinou, ktorá bola rovnako ohrozená Nemeckom, ako aj výbojným Sovietskym zväzom. Veľmi živý záujem o spoluprácu s poľskými partnermi prejavovala tiež Matica slovenská. Jedným z prejavov tejto spolupráce slovenských vedcov a ich poľských kolegov boli štúdie, ktoré spoločne publikovali v zborníku Matice slovenskej počas celého medzivojnového obdobia (Hvišč, 2000).

Vzťahy medzi obidvoma štátmi sa vyostřili v roku 1932, keď sa stal ministrom zahraničných vecí Poľskej republiky Józef Beck. Beck zastával radikálnejší antifrancúzsky a antičeskoslovenský postoj než ktorýkoľvek jeho predchodca. Kým v dvadsiatych rokoch bola snaha o spoločnú spoluprácu najmä na strane Poľska, v úsilí o posilnenie svojho postavenia voči sovietskemu Rusku, v tridsiatych rokoch bola iniciatíva o zmierenie na strane Československej republiky, ktorá hľadala v Poľsku spojenca proti nemeckej expanzii (Hvišč, In: Bartolová, 2000).

3.3 Slovensko poľské vzťahy v medzivojnovom a povojnovom období

Slovensko-poľské vzťahy, respektíve československo-poľské, sa v medzi vojnovom období vyvíjali značne problematicky. Boli poznačené vzájomnou nedôverou, zápasom o hegemoniu v strednej Európe a rozdelením zahraničnou politikou. Nepriaznivo do vzájomných vzťahov zasiahla aj otázka teritoriálnej príslušnosti Tešínska, pripravovaný plebiscit na Orave a Spiši a rozhodnutie o rozdelení sporných území. Kým Česi boli spokojní so získaním Tešínska na základe hospodárskych záujmov, Slováci prišli o slovenské dediny na Orave a Spiši. Poľsko svoje požiadavky na Tešínsko začalo presadzovať už počas Mníchovskej konferencie (Trický, Deak, 2004).

Poľská republika nebola spokojná s rozhodnutím Mníchova, lebo Slovensko a Podkarpatská Rus, cez ktorú si chcela poľská politika preraziť cestu do Podunajska sa stala súčasťou republiky. Poľska politika bola nútená modifikovať svoje predchádzajúce plány na existenciu autonómneho Slovenska v rámci Maďarska a začala presadzovať vytvorenie samostatného slovenského štátu pod poľským protektorátom. Po 6. októbri 1938 nastalo v poľskom tábore sklamanie. Ľudáci sa postavili za štátny dualizmus a nie ako myslel Beck, za rozbitie štátu (Deak, 1991).

25. októbra 1938 došlo k zmene poľského postoja. V tento deň Józef Beck poslal slovenskej vláde v Bratislave požiadavku, ktorá sa týkala územia v okolí Čadce, na severe

Tatier, Javoriny a ďalších drobných korektúr hraníc v prospech Poľska. Bratislava tieto požiadavky odmietla, ale rokovania o území stále udržiavala. Posledné rokovania o hranici medzi Poľskom a Slovenskom boli uzatvorené 1. decembra v roku 1938 v Zakopanom. Poľsku bolo odstúpené územie Čierne, Skalité a Svrčinovec, Suchá Hora a Hladovka, Javorina, časť katastru Ždiaru a Lipnice, Lesnica a územie pri Cígeľke. Poľská strana zažila najväčšie sklamanie z nepripojenia väčšej časti Spiša a Oravy. Dňa 14. marca 1939 došlo k vyhláseniu Slovenského štátu. Medzi prvými štátmi, ktoré uznali existenciu samotného Slovenského štátu bolo aj Poľsko. Varšava si ako prvá zriadila v Bratislave svoje vyslanectvo. Dňa 1. septembra 1939 začala útokom Nemecka na Poľsko druhá svetová vojna. Po boku Nemecka sa zapojila do bojov proti Poľsku aj slovenská armáda, čím došlo k okamžitému prerušeniu diplomatických vzťahov. Slovensko svojim ťažením proti Poľsku získalo návrat území, ktoré Poľsko zabralo v rokoch 1920, 1924 a 1938 (Gebhart, Kulik, 2004).

Treba však povedať, že československo-poľské vzťahy boli v povojnovom období negatívne ovplyvňované kontroverziami v oblasti územnej zahraničnej politiky pražskej vlády. Jej orientácia na anglickú a francúzsku politiku bola veľmi nevýhodná. Bolo to nevhodné nielen pre Slovákov, ale i pre Poliakov. Slováci si preto začali vytvárať s Poliakmi individuálne vzťahy prostredníctvom osobných kontaktov. Ideologickou bázou týchto vzťahov bola všeobecná mienka, že katolícka a kresťanská mentalita Poliakov je nám omnoho bližšia, ako český husitizmus. Týmto došlo k rozdeleniu vzťahov na menej rozvinuté československo-poľské vzťahy a na rozvinutejšie slovensko-poľské, ktoré sa stali súčasťou slovenského autonómneho hnutia. Pravda autonómne hnutie a z neho vyplývajúce vedomie autonómneho Slovenska nebolo produktom slovensko-poľských vzťahov. Na jeho rozvoji sa podieľal komplex ekonomických, politických a kultúrnych komponentov, ktoré Slovákov stavali do pozície druhoradej zložky dominantného Československa. Podobných chýb sa v Československej politike vyskytovalo viacej. V tomto kontexte nadobudla veľkú úlohu Pittsburská dohoda, ktorá mala pre Slovákov nesmierny význam (Hvišč, 2000).

4 POĽSKÁ MENŠINA NA SLOVENSKU

4.1 Charakteristika základných pojmov

Každý človek, ako sociálny tvor, je členom početných sociálnych skupín, predstavuje akýsi priesečník mnohých sociálnych kategórií. Možno povedať, že človek má viacvrstvovú skupinovú identitu. Jednou z možných konkrétnych podôb kolektívnej identity je etnicita, príslušnosť k určitému národu. V odbornej literatúre sa stretávame s veľkým množstvom definícií národa (Bačová, 1990).

V prvom rade by sme mali definovať pojem *národ*, pod ktorým rozumieme často odlišné sociálne organizmy. Najčastejšie sa stretávame s chápaním národa v zmysle politickom a v zmysle etnickom. Dôraz sa kladie na zvláštnosti kultúrne, jazykové, etnické, mravné princípy, spoločnú históriu. Medzi týmito štátnopolitickým a kultúrnym poňatím národa vznikajú aj „stredové“ koncepcie vychádzajúce z kritiky jednostrannosti uvedených koncepcií. (Karoli, Fazekas, 2004)

Druhým krokom definovania národnostnej štruktúry je *materinský jazyk*. Pri sčítaní bol definovaný ako jazyk, ktorým prevažne hovorili rodičia so svojimi deťmi. Ide o iný pohľad na národnostnú štruktúru obyvateľstva, ktorý možno z historického hľadiska považovať za ukazovateľ, ktorý poukazuje na národnostný pôvod obyvateľa. (Šindelka, 1972).

Menšina je vymedzená rovnakými etnickými znakmi ako národ. Je to osobitná skupina ľudí, ktorá žije oddelene od jadra materského etnika (národa), a síce ako súčasť územnej, politickej, hospodárskej, sociálnej, etnickej a kultúrnej štruktúry iného štátu a od majority sa líši svojím jazykom, kultúrou, náboženstvom (Kusý, 1998).

4.2 Lokalizácia poľskej menšiny na úrovni krajov a okresov Slovenska v roku 2001

V dobe sčítania obyvateľstva v roku 2001 Slovensko malo 5 379 455 obyvateľov. Na území Slovenska bolo zaznamenaných 8 národnostných menšín počtom 748 961 obyvateľov, ktorí tvoria (14,22 %). Na Slovensku sa národnostné menšiny členia nasledovne: maďarská menšina 520 528 obyvateľov (9,68 %), rómska menšina 89 920 obyvateľov (1,67 %), česká menšina 44 620 obyvateľov (0,83 %), rusínska menšina 24 201 obyvateľov, (0,45 %), ukrajinská menšina 10 814 obyvateľov (0,20 %), nemecká menšina 44 620 obyvateľov (0,83 %), poľská menšina 2 248 obyvateľov (0,04 %),

chorvátska menšina 890 obyvateľov, (0,02 %), pričom iné menšiny tvoria 11 119 obyvateľov (0,21 %).

V mape B.1 môžeme vidieť, že najväčšia lokalizácia poľskej menšiny je v Prešovskom, Žilinskom a Bratislavskom kraji, pričom príslušníci poľskej národnosti sú zastúpení aj v ostatných krajoch Slovenska. Lokalizácia Žilinského a Prešovského kraja je na severe Slovenska, pričom súčasne tvoria aj hranicu s Poľskom. Výnimkou je len Bratislavský kraj, ktorý sa nachádza na západe Slovenska. V Prešovskom kraji žilo v roku 2001 553 Poliakov, čo predstavuje (0,07 %). V Žilinskom kraji bolo v roku 2001 464 Poliakov, čo tvorí (0,07 %).

Veľké zastúpenie poľskej menšiny je aj v Bratislavskom kraji, súvisí to najmä s tým, že sa tu nachádza hlavné mesto Slovenska Bratislava, kde je najväčšia koncentrácia nielen poľskej národnosti, ktorá predstavuje 401 Poliakov (0,07 %), ale je tu aj zastúpenie ostatných národnostných menšín. Na východnom Slovensku je nižšia lokalizácia poľskej menšiny. V Košickom kraji žije 268 Poliakov, čo tvorí (0,03 %). Na strednom Slovensku je to Banskobystrický kraj, kde bolo 255 Poliakov, čo je (0,04 %). Na západnom Slovensku je to Nitriansky kraj, v ktorom žilo v roku 2001 296 Poliakov, čo tvorí (0,04 %). V Nitrianskom, Košickom a Banskobystrickom kraji mala poľská menšina najmenšie zastúpenie. Tieto kraje sú charakteristické hlavne tým, že ich južné územia susedia s Maďarskom. V týchto krajoch žije najviac obyvateľov maďarskej menšiny, ktorá sa v plnej miere kryje s maďarským jazykovým teritóriom.

V menšej miere je rozšírená poľská menšina na západnom Slovensku a to v Trenčianskom kraji, kde bolo 227 Poliakov, čo tvorí (0,04 %) obyvateľov kraja. Trnavský kraj patril medzi kraje, kde bola najmenšia lokalizácia poľskej menšiny, žilo tu 144 Poliakov, čo je (0,03 %).

V mape B.4, ktorú sme rozpracovali na úrovni okresov má najväčšie zastúpenie okres Bratislava V, v ktorom žilo 119 Poliakov, čo je (0,10 %), z celkového počtu slovenského obyvateľstva v okrese Bratislava. Medzi ďalšie okresy, kde v roku 2001 žilo najviac Poliakov patria okresy na severe Slovenska. Konkrétne okres Kežmarok, kde žilo 111 Poliakov (0,18 %) a okres Poprad, kde žilo 106 Poliakov (0,10 %). Tieto okresy sa nachádzajú najbližšie k hraniciam s Poľskom, preto pozorujeme v daných okresoch najväčší počet poľskej menšiny na Slovensku

Smerom na juh môžeme pozorovať pokles poľskej menšiny. Najmenej Poliakov žije v okresoch južného Slovenska a to v okrese Krupina, kde žijú traja Poliaci (0,01%) a v okrese Banská Štiavnica, kde žijú štyria Poliaci (0,02 %). Ďalším okresom s najmenším

počtom Poliakov je okres Gelnica, ktorého lokalizácia je na východnom Slovensku. V tomto okrese žili traja Poliaci (0,01%). V ostatných okresoch Slovenska sa počet Poliakov v roku 2001 pohyboval od 3 do 119 Poliakov. Medzi tieto okresy patrí napríklad Čadca (0,06 %), Žilina (0,04 %) a Prievidza (0,04 %), kde v roku 2001 žilo 57 Poliakov. Na Slovensku v roku 2001 žilo v okresoch priemerne 33 Poliakov.

V tejto podkapitole sme lokalizáciu poľskej menšiny rozpracovali aj na úrovni miest a obcí za rok 2001. Z celkového počtu obcí na Slovensku (2 891) je 477 obcí, v ktorých je zastúpená poľská menšina.

Najviac poľskej menšiny je lokalizovanej na západnom Slovensku v Bratislave 343 Poliakov, čo predstavuje (0,08 %) z celkového počtu obyvateľstva. Na východnom Slovensku žilo v roku 2001 najviac poľskej menšiny v Košiciach a to 118 Poliakov, čo predstavuje (0,05 %).

Lokalizáciu poľskej menšiny pozorujeme aj na severe východného Slovenska v meste Svidník, kde žilo 75 Poliakov, čo predstavuje (0,06 %) a v meste Poprad žilo 67 Poliakov, čo je (0,12 %). Ďalej je to mesto Bardejov, kde žilo 63 Poliakov, čo je (0,19 %), v meste Levoča bolo 57 Poliakov, čo tvorí (0,04 %). V krajskom meste Prešov žilo 46 Poliakov, čo predstavuje (0,05 %).

Na severe Slovenska je to samotné krajské mesto Žilina, kde žilo v roku 2001 43 Poliakov, čo tvorí (0,05 %). Ďalej tu lokalizujeme mestá, Považská Bystrica, kde žilo 30 Poliakov, čo predstavuje (0,07 %), Dolný Kubín, kde žilo 30 Poliakov, čo predstavuje (0,15 %) a mesto Martin, kde bolo 36 Poliakov, čo je (0,06 %). Menšie zastúpenie poľskej menšiny na severe Slovenska sme zistili v meste Čadca a to 21 Poliakov, čo predstavuje (0,08 %) a v meste Tvrdošín 18 Poliakov, čo tvorí (0,19 %).

Smerom na západ, juh a juhozápad Slovenska ubúda početnosť poľskej menšiny. Najviac poľskej menšiny, žilo v meste Nitra a to 61 Poliakov, čo predstavuje (0,07 %). Ďalej to je mesto Levice, kde žilo 44 Poliakov, čo tvorí (0,12 %). Naopak najmenej poľskej menšiny je lokalizovanej v mestách Senec, kde žilo 7 Poliakov, čo tvorí (0,05 %). V meste Galanta, kde bolo 5 Poliakov, čo predstavuje (0,03 %).

Najväčšiu lokalizáciu poľskej menšiny v obciach Slovenska pozorujeme v severných častiach Slovenska. Najviac Poliakov v roku 2001 žilo v obci Hniezdne a to 10 Poliakov, čo tvorí (0,07 %), ktorá sa nachádza v okrese Stará Ľubovňa. Na východe Slovenska to je obec Huncovce, kde žilo 9 Poliakov, čo tvorí (0,04 %) a obec Krompachy, kde bolo 8 Poliakov, čo predstavuje (0,09 %). V severozápadných častiach sa nachádza

obec Holič, kde bolo 8 Poliakov, čo je (0,07 %). Na severe Slovenska je to obec Babín, kde žilo 6 Poliakov, čo predstavuje (0,44 %).

Naopak v menšej miere je lokalizácia poľskej menšiny na juhu a juhozápade a severozápade Slovensku. Patria to obce Bojnice, Čary, Dvorníky, Hlboké nad Váhom, kde žili dvaja Poliaci. Z celkového počtu obcí, kde žila poľská národnosť, tvorí najviac obcí, kde žil len jeden Poliak. Tu patria napríklad obce Hutka, Hviezdoslavov, Chtelnica, Istebné, Koliňany, Kamienka, Podolie, Podtureň, Poluvsie, Ruskov, Trhovište.

V tabuľke A.1 môžeme vidieť, že na Slovensku v roku 2001 bolo 477 vidieckych a mestských sídel, kde žijú obyvatelia poľskej národnosti. Jednotlivé obce sme rozdelili podľa počtu obyvateľstva do obcí malých, v intervale do – 199, kde sa nachádza 5 obcí so 7 Poliakmi (0,31 %). V tejto kategórii je v intervale 200-499 zastúpených 53 obcí, kde žilo 63 Poliakov (2,80 %). Do stredne veľkých obcí v intervale 500 – 999 patrí 90 obcí, kde sa nachádza 97 Poliakov (4,31 %) a v intervale od 1 000 - 1 999 obyvateľov tu patrí 123 obcí, kde bolo 139 Poliakov (6,18 %). Medzi posledné patrili veľké obce v intervale 2 000 - 4 999, kde sa nachádza 100 obcí, kde žilo 137 Poliakov (6,09 %) a od kategórií 5 000 - 9 999 zaradzujeme 14 obcí, kde žije 44 Poliakov (1,96 %).

Mestský charakter má v kategórii malých miest v intervale do-4 999 obyvateľov, len jedno mesto, v ktorom žijú 2 Poliaci (0,09 %) a do intervalu 5 000-19 000 zaradzujeme 52 miest, v ktorých sa nachádza 412 Poliakov (18,36 %). Medzi stredne veľké mestá v intervale 20 000-49 999 patrí 28 miest, kde bolo 518 Poliakov (23,04%). Do intervalu 50 000-99 999, ktoré zaradzujeme medzi veľké, patrí 9 miest, kde sa nachádza 368 Poliakov (16,37 %). Na Slovensku zaraďujeme Bratislavu a Košice medzi veľkomestá, ktoré sú v intervale 100 000 a viac, v ktorých žilo 461 Poliakov (20,51 %). Väčšina Poliakov žije na v mestách, čo predstavuje (23,04 %) a to v intervale od 20 000-49 999 obyvateľov. Rozšírený je aj počet Poliakov, ktorí žijú v Bratislave a Košiciach, čo tvorí (20,51 %). V menšom počte žijú Poliaci aj v obciach v intervale od 1 000-1 999 obyvateľov, čo predstavuje (6,18 %) a v intervale od 2 000-4 999 obyvateľov, kde žije (6,09 %) (Bašovský, Mládek, 1985).

4.3 Vývoj poľskej menšiny na Slovensku a v krajoch v rokoch 1991-2008

V ďalšej časti našej práce sa sústredíme na vývoj poľskej národnostnej menšiny, ktorú sme rozpracovali za obdobie rokov 1991- 2008.

Na začiatku by sme mali štruktúru poľskej menšiny porovnať na úrovni celého Slovenska. Pre toto porovnanie poľskej menšiny sme použili štatistické jednotky z obdobia rokov 1991-2008.

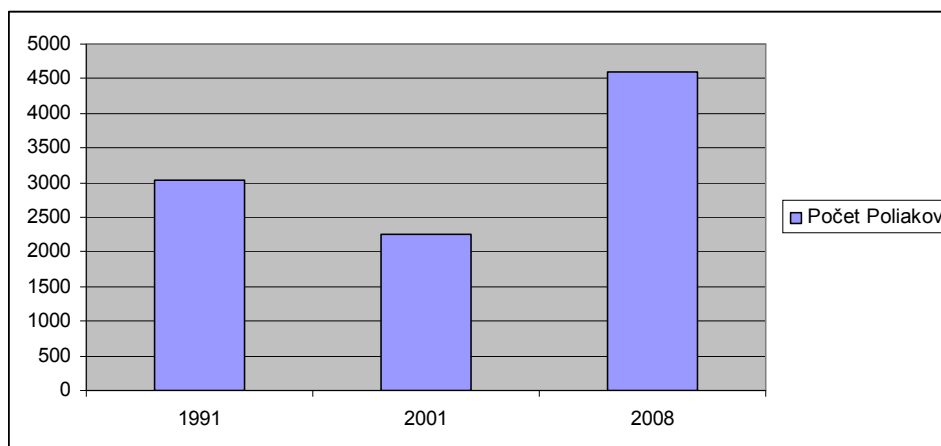
Tabuľka č. 1: Vývoj poľskej menšiny na území Slovenska v rokoch 1991-2008

Rok	Počet Poliakov		Spolu Slovákov
	abs.	%	
1991	3 033	0,06	5 367 320
2001	2 248	0,04	5 379 455
2008	4 602	0,09	5 412 254

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2009

Ako sme sa zmienili v úvode našej kapitoly o štruktúre poľskej národnosti, na Slovensku patrí práve poľská menšina k najmenej zastúpeným. V tabuľke č.1 môžeme vidieť, ako sa menil počet poľskej menšiny za obdobie rokov 1991, 2001 a 2008. Pre nasledovné porovnanie sme k danej kapitole zhotovili aj graf č.1.

Graf č.1: Vývoj poľskej menšiny na území Slovenska v rokoch 1991-2008

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2009

Ako môžeme vidieť v grafe č.1 sa vývoj poľskej menšiny počas tohto obdobia do podstatnej miery menil. Kým v roku 1991 bolo zastúpenie poľskej menšiny 3 033 osôb, čo predstavuje (0,06 %) z celkového počtu obyvateľstva Slovenska, tak v roku 2001 sa tento počet znížil na 2 248 osôb, čo tvorí (0,04 %). Môžeme vidieť, že v roku 2001 nastal mierny pokles poľskej menšiny o (0,02 %) oproti roku 1991. Rok 2001 je obdobie, v ktorom bola najmenšia koncentrácia poľskej menšiny na Slovensku. Do roku 2008

pozorujeme v tabuľke č.1 naopak nárast poľskej menšiny o oproti roku 2001 o (0,05 %). V roku 2008 dosiahla poľská menšina 4 602 osôb, čo predstavuje (0,09 %). Od roku 1991 do roku 2008 nastal nárast poľskej menšiny na Slovensku o (0,04 %).

Ďalším krokom pri vývoji poľskej menšiny bolo jej rozpracovanie na úrovni krajov Slovenska v rokoch 1991, 2001 a 2008. Platný územnosprávny systém Slovenska pozostáva zo 8. krajov čo sú NUTS 3.

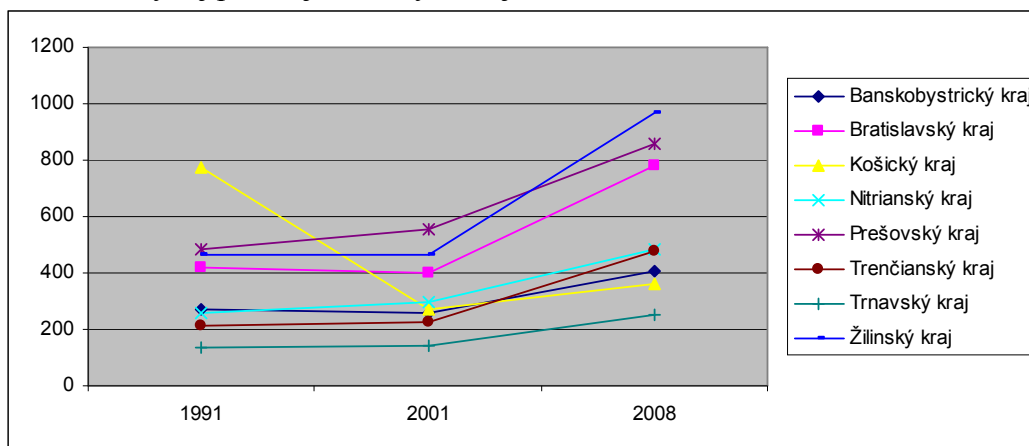
Tabuľka č.2: Vývoj poľskej menšiny v krajoch Slovenska v rokoch 1991- 2008

Názov kraja	Počet Poliakov v roku 1991		Spolu obyvateľov v kraji	Počet Poliakov v roku 2001		Spolu obyvateľov v kraji	Počet Poliakov v roku 2008		Spolu obyvateľov v kraji
	abs.	%		abs.	%		abs.	%	
Banskobystrický kraj	274	0,04	649 938	255	0,04	661 343	407	0,06	653 697
Bratislavský kraj	419	0,07	606 351	401	0,07	599 042	783	0,13	616 578
Košický kraj	776	0,08	915 586	268	0,03	766 650	363	0,05	775 509
Nitriansky kraj	261	0,04	716 816	296	0,04	712 312	487	0,07	706 375
Prešovský kraj	485	0,07	702 128	553	0,07	791 335	860	0,11	803 955
Trenčiansky kraj	214	0,04	600 575	227	0,04	604 917	480	0,08	599 859
Trnavský kraj	137	0,03	478 086	144	0,03	550 918	252	0,05	559 934
Žilinský kraj	467	0,07	698 534	464	0,07	692 434	970	0,14	696 347

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2009

Na nasledované porovnanie týchto štatistických hodnôt, ktoré sa týkali poľskej menšiny sme zostavili tabuľku č.2, graf č.2 a mapu B.2.

Graf č.2: Vývoj poľskej menšiny v krajoch Slovenska v rokoch 1991-2008

Zdroj: Štatistický úrad Slovenskej republiky, 2009

V mape B.2 pozorujeme, že v Prešovskom a Žilinskom kraji je poľská menšina zastúpená najviac. Táto hodnota tvorila v obidvoch krajoch v rokoch 1991 a 2001 rovnaké percentuálne hodnoty, čo predstavuje (0,07 %). Hodnotovo sa viac príslušníkov poľskej menšiny nachádzalo v Prešovskom kraji v roku 1991 to bolo 485 osôb a v roku 2001 553 osôb. V Žilinskom kraji bola táto hodnota o niečo menšia v roku 1991 to bolo 467 osôb

a v roku 2001 464 osôb. V roku 2008 počet príslušníkov poľskej menšiny narástol v Žilinskom kraji na 970 osôb, čo predstavovalo (0,14 %) a v Prešovskom kraji na 860 osôb, čo tvorí (0,11 %).

V Bratislavskom kraji bola poľská menšina zastúpená v roku 1991 419 osôb a v roku 2001 401 osôb, táto hodnota predstavovala (0,07 %). Nárast nastal až v roku 2008 a to o (0,05 %) oproti rokom 1991 a 2001. V roku 2008 v Bratislavskom kraji bolo 783 osôb, čo predstavovalo (0,13 %).

V Nitrianskom, Košickom a Banskobystrickom kraji mala poľská menšina najmenšie zastúpenie. Výnimkou bol len Košický kraj, v ktorom v roku 1991 nastal najväčší nárast poľskej menšiny. Situácia v Banskobystrickom kraji je nasledovná: v roku 1991 bola poľská menšina zastúpená, v počte 274 osôb, čo predstavovalo (0,04 %). Počet poľskej menšiny sa zmenil len v malej miere v roku 2001 a to na 255 osôb, čo tvorí (0,04 %). V roku 2008 sa štruktúra poľskej menšiny zmenila a nastal nárast o (0,02 %). V roku 2008 predstavovala táto hodnota 407 osôb, čo tvorí (0,06 %). V Nitrianskom kraji počet poľskej menšiny tvoril v roku 1991 261 osôb a v roku 2001 296 osôb, čo predstavovalo (0,04 %). Naproti tomu sa veľkosť poľskej menšiny zmenila v roku 2008 na 487 osôb, čo predstavuje (0,07 %), pričom pozorujeme nárast v roku 2008 o (0,03 %) oproti rokom 1991 a 2001. V Košickom kraji bolo v roku 1991 až 776 osôb, čo tvorí (0,08 %). V roku 2001 sa znížil tento počet až na 268 osôb, čo predstavuje (0,03 %). Pozorujeme, že nastal pokles o (0,05 %) v roku 2001 oproti roku 1991. V roku 2008 sa táto hodnota zmenila a v Košickom kraji bolo 363 osôb, čo je (0,05%), čím nastal nárast poľskej menšiny o (0,02 %) oproti roku 2001 a pokles o (0,03 %) oproti roku 1991.

V Trenčianskom kraji bola situácia v roku 1991 214 osôb a v roku 2001 227 osôb, čo tvorilo (0,04 %). Zmenu pozorujeme len v roku 2008, a to 480 osôb, čo predstavuje (0,08 %) čím nastal nárast o (0,04 %) oproti rokom 1991 a 2001. Trnavský kraj patril medzi kraje, kde bola najmenšia koncentrácia poľskej menšiny, ktorá tvorila v roku 1991 137 osôb a v roku 2001 144 osôb, čo predstavuje (0,03 %). Roku 2008 sa táto situácia zmenila nastal mierny nárast vo veľkosti poľskej menšiny o (0,02 %). Pričom v roku 2008 tvorila Poľská menšina v Trnavskom kraji 252 osôb, čo predstavuje (0,05 %).

4.4 Vývoj poľskej menšiny v okresoch Slovenska v rokoch 1991-2008

Pre nasledovné porovnávanie vývoja poľskej menšiny na Slovensku sme rozpracovali aj rozmiestnenie Poliakov na úrovni okresov v roku 1991 a 2001. Platný územnosprávny systém Slovenska pozostáva zo 79. okresov, ktoré zaraďujeme na úroveň NUTS 4. Pre toto porovnanie sme zhotovili mapy B. 3, B. 4 a B. 5, kde sme nasledovne štatistické údaje rozdelili do piatich intervalov.

V roku 1991 sa v intervale (od 0,03%) nachádza najviac okresov na juhovýchode Slovenska a to Gelnica 0,00 %, Trebišov 0,01 %, Košice okolie 0,02 %, Rožňava 0,02 %, Vranov nad Topľou 0,03% a Revúca 0,03 %. Na juhu stredného Slovenska to sú okresy Krupina 0,01 %, Detva 0,02 %, Rimavská Sobota 0,02 %, Poltár 0,03 %, Lučenec 0,03% a na smerom na sever od týchto okresov sa nachádzajú okresy Brezno 0,02 % a Žiar nad Hronom 0,03 %. Lokalizáciu na juhu západného Slovenska majú okresy Galanta 0,02 %, Dunajská Streda 0,02%, Nové Zámky 0,03 % a Komárno 0,03 %. Na severe sú to najmä okresy Skalica 0,02%, Hlohovec 0,03 %, Topoľčany 0,03 %, Ilava 0,03 %, Trenčín 0,03%, Nové Mesto nad Váhom 0,03 % a Myjava 0,03 %.

V druhom najpočetnejšom intervale (0,04 %-0,07 %) sa najviac okresov nachádza na strednom Slovensku, a to okresy Banská Bystrica 0,04 %, Ružomberok 0,04 %, Liptovský Mikuláš 0,06%, Martin 0,06 % a Zvolen 0,07 %. Ďalej to sú okresy na severe Žilina 0,04 %, Bytča 0,04 %, Považská Bystrica 0,04 % a Kysucké Nové Mesto 0,05 %.

Na mape B. 3 pozorujeme v tomto intervale aj koncentráciu okresov na východnom Slovensku a to okresy Michalovce 0,04 %, Sobrance 0,04 %, Prešov 0,04 %, Sobrance 0,04 %, Snina 0,05 %, Svidník 0,05 %, Spišská Nová Ves 0,05 %, Stropkov 0,06 % a Humenné 0,07 %. Okresy Trnava 0,04 %, Senica 0,04 % a Malacky 0,05 %, ktoré sa nachádzajú na severozápadnom Slovensku. V južných častiach Slovenska sú to len okresy Nitra 0,04 %, Šaľa 0,04 % a Levice 0,05 %.

V intervale (0,08 %-0,11 %) pozorujem len okresy na severe a to Stará Ľubovňa 0,11 % a Dolný Kubín 0,11 % a na západe len samotný okres Bratislava a to Bratislava I 0,08 %, IV a V 0,09%.

Okresy Bardejov 0,12% a Žarnovica 0,15 % sa nachádzajú v intervale od (0,12 %-0,15 %). Pre tento interval sú na území Slovenska charakteristické len tieto dva okresy.

Pre najpočetnejší interval (nad 0,16 %) sú charakteristické okresy na severe Slovenska a to Námestovo 0,16 %, Kežmarok 0,19 % a Tvrdošín 0,28 % a na východnom Slovensku Košice I 0,23 %.

V mape B.4 môžeme pozorovať štruktúru poľskej menšiny v roku 2001. Pričom najviac okresov sa nachádza v intervale (do 0,03 %). Sú to najmä okresy na východe Slovenska, a to Trebišov 0,01 %, Gelnica 0,01 %, Vranov nad Topľou 0,02 %, Revúca 0,02%, Košice okolie 0,03 %, Spišská Nová Ves 0,03 % a Rožňava 0,03 %. Na strednom Slovensku to sú okresy Krupina 0,01 %, Detva 0,02 %, Banská Štiavnica 0,02 % a Brezno 0,03%. V južnej časti stredného Slovenska okresy Rimavská Sobota 0,03 %, Poltár 0,03 % a Lučenec 0,03%. Na severe Slovenska okresy Kysucké Nové Mesto 0,03 % a Bytča 0,03%. Na juhozápade okresy Galanta 0,02%, Dunajská Streda 0,02 % Komárno 0,03 %, Nové Zámky 0,03 %, Šaľa 0,03 %, a na severozápade okresy Hlohovec 0,02 %, Nove Mesto nad Váhom 0,02 %, Myjava 0,02 %, Senica 0,02 %, Trenčín 0,03 % a Skalica 0,03 %.

V intervale (0,04 %-0,07 %) môžeme vidieť na mape B. 4, že pomerná časť okresov sa nachádza na strednom Slovensku, je to najmä Ružomberok 0,04 %, Púchov 0,04 %, Ilava 0,04 %, Považská Bystrica 0,05 %, Banská Bystrica 0,05 %, Martin 0,06 % a Čadca 0,06 %. A na juhu to sú okresy Nitra 0,05 %, Zlaté Moravce 0,05 % a Levice 0,06 %. Na západnom Slovensku sú to len okresy Senec 0,04 %, Trnava 0,04 % a Malacky 0,04 %. Menšia časť okresov sa nachádza na východnom Slovensku a to okresy Prešov 0,04 %, Michalovce 0,04 %, Sobrance 0,05 %, Svidník 0,05 %, Sobrance 0,05 % a Stropkov 0,06 %.

V intervale (0,08 %-0,11 %) sa nachádzajú len okresy na severe Slovenska a to Bardejov 0,11 %, Poprad 0,10 % a na západnom Slovensku je to Bratislava V 0,10 %.

Na severe Slovenska v intervale od (0,12 %-0,15 %) sú okresy Stará Ľubovňa 0,12 % a Námestovo 0,12 % na strednom Slovensku okres Žarnovica 0,12 % .

V ďalšom intervale nad 0,16 % sa nachádzajú len okresy na severe Slovenska a to Kežmarok 0,18 % a Tvrdošín 0,27 %.

V tejto podkapitole sme rozpracovali aj vývoj poľskej menšiny v roku 2008, ktorú sme zobrazili do mapy B. 5. V uvedenej mape B. 5 môžeme vidieť, že v intervale (do 0,03 %) sa nachádza najviac okresov na západnom Slovensku. Sú to najmä okresy Komárno 0,03%, Dunajská Streda 0,03 %, Pezinok 0,03 %, Senica 0,03 %, Skalica 0,03 % a Nové Mesto nad Váhom 0,03 %. Na strednom Slovensku sa v severnej časti nachádza v tomto intervale okres Bytča 0,03 % a na juhu je lokalizácia okresov Lučenec 0,03 %, Poltár 0,03 % a Revúca 0,03 %. Pre východne Slovensko sú v tomto intervale charakteristické okresy, Košice- okolie 0,03 %, Sabinov 0,03 %, Trebišov 0,01 % a Gelnica 0,02 %.

Najpočetnejší je interval od (0,04 %- 0,07 %) sa najviac okresov nachádza na západnom Slovensku. Do tohto intervalu patria okresy Trnava 0,07 %, Turčianske Teplice 0,07 %, Malacky 0,06 %, Ilava 0,05 %, Piešťany 0,05 %, Galanta 0,04 %, Hlohovec 0,04 %, Myjava 0,04 % a Nové Zámky 0,04 %.

Na mape B. 5 vidíme, že v tomto intervale sa nachádza len okres Kysucké Nové Mesto 0,06 % a na juhu okresy Brezno 0,05 %, Krupina 0,05 %, Žiar nad Hronom 0,05%, Banská Štiavnica 0,04 %, Detva 0,04 % a Rimavská Sobota 0,04 %. Na Východnom Slovensku je lokalizácia okresov Košice II 0,07 %, Humenné 0,07 %, Košice I 0,06 %, Levoča 0,06 %, Košice III 0,05 %, Michalovce 0,05 %, Rožňava 0,05 % a Vranov nad Topľou 0,04 %.

V menšom počte sa okresy nachádzajú v intervale od (0,08 %-0,11 %). Najviac okresov môžeme na mape B. 5 pozorovať na strednom Slovensku. Tu patria okresy Liptovský Mikuláš 0,09 %, Zvolen 0,08 % a na severe okres Dolný Kubín 0,11 %. Ďalej to sú okresy v severných častiach východného Slovenska Medzilaborce 0,10 %, Prešov 0,09 %, Stropkov 0,09 % a Snina 0,08 %. Na západnom Slovensku do tohto intervalu patrí len okres Senec 0,09 %.

V tomto intervale od (0,12 %-0,15 %) sa najviac okresov nachádza na severe Slovenska. Patria tu okresy Čadca 0,15 %, Námestovo 0,15 %, Stará Ľubovňa 0,14 % a Bardejov 0,13%. Na strednom Slovensku sú to najmä okresy Žarnovica 0,15 % a Ružomberok 0,13 %. Na západnom Slovensku sú to len okresy Bratislava III, V 0,15 % a Nitra 0,12 %.

V najväčšom intervale nad 0,16 % majú lokalizáciu okresy len na severe Slovenska. Tu patria okresy Tvrdošín 0,45 %, Kežmarok 0,21 % Žilina 0,17 %. V tomto intervale sa nachádzajú na západnom Slovensku okresy Bratislava I,II, IV 0,16 %.

V tabuľke A. 2 sme rozpracovali nárast a pokles poľskej menšiny za obdobie rokov 1991 až 2001 na území Slovenska v jednotlivých okresov. Okres, v ktorom nastal najväčší pokles v roku 2001 oproti roku 1991 je okres Košice I, ktorý predstavoval v roku 2001 0,05 % a v roku 1991 0,23 % môžeme tu pozorovať pokles až o (-0,18 %) v roku 2001 oproti roku 1991.

Pokles o (-0,04%) môžeme vidieť v okrese, kde je najväčšia lokalizácia poľskej menšiny na Slovensku, konkrétne v okrese Námestovo, v ktorom táto hodnota v roku 1991 predstavovala 0,16 a v roku 2001 0,12%.

Pokles Poľskej menšiny o (-0,03 %) v roku 2001 oproti roku 1991 nastal v okrese Žarnovica. Tieto údaje za sledované obdobie predstavovali v roku 2001 0,12 % a v roku 1991 0,15 %.

Okresy, v ktorých môžeme vidieť pokles o (-0,02 %), ktorých lokalizácia je na východe Slovenska sú okresy Humenné, Košice III a Spišská Nová Ves. Na severe Slovenska lokalizujeme okresy Dolný Kubín a Kysucké Nové Mesto, ktoré zaraďujeme medzi okresy s rozšírenou populáciou poľskej menšiny. Na severozápade Slovenska sa nachádza len okres Senica.

Do kategórie obcí, kde nastal najmenší pokles v roku 2001 oproti roku 1991, a to cca. len o (-0,01 %), patria okresy na východe Slovenska Kežmarok, Bardejov, Košice IV, Vranov nad Topľou a Medzilaborce. Na severe Slovenska patrí okres Čadca, Bytča a Tvrdošín medzi tieto okresy s najmenším poklesom v sledovanom období. Ďalej sem zaraďujeme okresy Liptovský Mikuláš, Revúca, ktorých lokalizácia je na strednom Slovensku. Na západnom Slovensku sú to okresy, v ktorých je poľská menšina zastúpená v menšej miere, najmä Malacky, Myjava, Nové Mesto nad Váhom a Bratislava I.

V tabuľke A. 2 pozorujeme, že najväčší nárast za toto sledované obdobie nastal v okrese Poprad, bolo to až o (0,04 %) kým v roku 1991 predstavovala táto hodnota 0,06 %, tak v roku 2001 stúpila až o 0,10 %. Ďalej sem patria okresy Levoča a Zlaté Moravce, v ktorých nastal nárast poľskej menšiny v roku 2001 oproti roku 1991 o (0,02 %). Kým v okrese Levoča bola táto hodnota v roku 1991 0,01 % tak v roku 2001 narástla na 0,03 %. V okrese Zlaté Moravce táto hodnota predstavovala v roku 1991 0,03 % a v roku 2001 0,05 %.

Najmenšie percento nárastu, teda o (0,01%) predstavovali okresy Stará Ľubovňa, Košice II, Rožňava a Sobrance, Brezno, Bánovce nad Bebravou, Banská Bystrica, Považská Bystrica a Turčianske Teplice. Ďalej sme patria i okresy Levice, Nitra, Ilava, Senec a Bratislava V s lokalizáciou na západnom Slovensku.

Patrí sem aj kategória okresov, v ktorých počas desaťročného vývoja nenastala žiadna zmena. Zaraďujeme k nim okresy Bratislava IV 0,09 %, Bratislava II, III 0,07 %, Zvolen 0,07 %, Martin 0,06 %, Stropkov 0,06 %, Snina 0,05 %, Svidník 0,05 %, Prievidza 0,04 %, Púchov 0,04 %, Ružomberok 0,04 %, Nové Zámky 0,03 %, Pezinok 0,03 %, Piešťany 0,03 %, Poltár 0,03 %, Detva 0,02 %, Dunajská Streda 0,02 %, Galanta 0,02 %, Krupina 0,01 % a okres Trebišov 0,01 %.

Z uvedenej tabuľky A. 2 môžeme vidieť, že najviac je okresov, v ktorých nenastala žiadna zmena za sledované obdobie. Pokles poľskej menšiny v roku 2001 oproti roku 1991

za desaťročné obdobie nastal až v 26 okresoch a nárast len 23 okresoch Slovenska. Môžeme povedať, že na území Slovenska nastal za obdobie rokov 1991 a 2001 menší pokles počtu obyvateľstva patriaceho k poľskej menšine.

4.5 Vývoj poľskej menšiny v obciach Slovenska v rokoch 1991- 2001

V nasledujúcej podkapitole sme rozobrali práve štruktúru obyvateľstva poľskej menšiny vo vybraných obciach, v ktorých sa práve príslušníci danej menšiny nachádzajú. Tieto obce Slovenska sme rozanalyzovali v desaťročnom intervale rokov 1991 až 2001.

Poľská národnosť má na území Slovenska pomerne malé zastúpenie, preto bolo ďalším našim krokom zobrazenie v mape B. 6 v roku 1991 v roku 2001 v mape B. 7 jednotlivé obce, v ktorých bolo zastúpenie poľskej menšiny nad 0,18 %. Pre dané mapové výstupy sme v roku 1991 do tabuľky A. 3 a do tabuľky A. 4 v roku 2001 znázornili jednotlivé údaje s číselnou lokalizáciou obce. Táto situácia v obciach s poľskou národnosťou je pomerne priaznivá, hoci sa zloženie v obciach Slovenskej republiky počas desať ročnej doby do podstatnej miery menila.

Kým z celkového počtu mestských a vidieckych sídel na Slovensku, čo predstavuje 2 891 sídel, bolo v roku 2001 477 mestských a vidieckych sídel, kde sa nachádzajú obyvatelia poľskej menšiny, v roku 1991 sa tento počet znížil na 464 mestských a vidieckych sídel s poľskou menšinou. Vidíme, že v roku 2001 nastal nárast obyvateľov poľskej národnosti v jednotlivých sídlach Slovenska oproti roku 1991 o (13 sídel) s poľskou menšinou.

V tabuľke A. 5 môžeme vidieť, že najväčší nárast v roku 2001 oproti roku 1991 nastal v obciach Majere 1,32 %, Šemetkovce 1,11 %, Habura 0,60 %, ďalej sem patria aj obce Brezolupy 0,47 %, Bottovo 0,46 %, Pochabany 0,39 %, Jazernica 0,38 %, Zbehnov 0,34 %, Veľké Bierovce 0,33 %, Vinosady 0,31 %, Huncovce 0,29 %, Mlynica 0,28 %, Tarnov 0,26 %, Chmeľová 0,25 %, Brezovička 0,24 %, Podkonice 0,23 %, Priechod (0,22%), Lenartov 0,21% a Levoča 0,20%. Obce, v ktorých nastal v podstatnej miere menší pokles sú obce Lesnica 0,19 %, Pastovce 0,18 %, Čierna Lehota 0,17 %, Hutka 0,16 %, Chrenovce 0,15 %, Michalová 0,14 %, Kojšov 0,13 %, Ostratice 0,12 %, Hlboké nad Váhom 0,11 %, Lučivná 0,11 % a Smolinské 0,11 %.

Pomerne veľké zastúpenie majú obce, kde sa v podstatnej miere znížil nárast Poľskej menšiny v roku 2001 oproti roku 1991. Sú to najmä obce Pliešovce 0,10 %, Horne Plachtice 0,09 %, Janovce 0,09 %, Zalužice 0,09 %, Ružindol 0,08 %, Žirany 0,08 %,

Kolíňany 0,07 %, Diviaky nad Nitricou 0,06 %, Šarovce 0,06 %, Dolná Ves 0,05 %, Rosina 0,04 %, Hurbanovo 0,03 %, Prakovce 0,03 %, Tlmače 0,02 % a Nemšová 0,02 %.

A nakoniec obce Kromľa 0,01 %, Uhrovec 0,01 %, Žilkovce 0,01 %, Senec 0,01 %, Bracovce 0,01 %, Lúčnica nad Žitavou 0,01 %, Poproč 0,01 %, Rožňava 0,01 %, Velčice 0,01 %, Držkovce 0,01 % a Vaďovce 0,01 %, ktoré patria medzi obce s najmenším nárastom Poľskej menšiny v roku 2001 oproti roku 1991.

V tabuľke A. 5 môžeme vidieť, že najvýraznejší pokles v obciach s poľskou menšinou na území Slovenska v roku 2001 oproti roku 1991 nastal v obciach Kríže -1,28 %, Laskár -1,14 %, Kamienka -0,70 %, Hažlín -0,64 %, Oravka -0,58 %, Nechvalova Polianka -0,53 %, Zbudská Bela -0,47 %, Tašula -0,42 %, Spišská Nová Ves -0,37 %, Podzámčok -0,33 % a Hozelec -0,30 %.

Môžeme povedať, že pomerný pokles v roku 2001 oproti roku 1991 nastal aj v obciach Továrne -0,29 %, Orlov -0,25 %, Zlata Baňa -0,23 %, Kráľ -0,22 %, Čeladnice -0,21%, Žabokreky -0,19 %, Miloslavou -0,16 %, Dvorníky -0,15 %, Sklené -0,14 %, Šutotovo -0,13 %, Krškany -0,12 %, Vysoké Tatry -0,11 % a Horný Bar -0,10 %.

Menší pokles pozorujeme v obciach Tekovské Nemce -0,09 %, Svätoplukovo -0,08 %, Voderady -0,08 %, Urmince -0,07 %, Lazany -0,07 %, Cabaj-Čápor -0,06 %, Námestovo -0,06 %, Rišňovce -0,05 %, Veľký Cetín -0,05 %, Hruštín -0,04 %, Veľké Kostoľany -0,04 %, Banská Štiavnica -0,03 %, Topoľčianky -0,03 % a Kysucké Nové Mesto -0,03 %.

Nízke percento poklesu v roku 2001 nastalo v obciach Radošovce -0,02%, Iňačovce -0,02 %, Veľký Šariš -0,02 %, Šaštín -0,02 %, Michalovce -0,02 %, Brezová pod Bradlom -0,02 %, Hôrka -0,02 %, Ratka -0,02 %, Vinné -0,01 %, Ruskovce -0,01 %, Podtureň -0,01 %, Bíňovce -0,01 %, Strážske -0,01 %, Nove Mesto nad Váhom -0,01 %, Bánovce nad Bebravou -0,01 %, Višňové -0,01 % a Nedožery -0,01 %. V mnohých obciach Slovenska, nenastala žiadna zmena a to hlavne v obciach Beluša, Brezovica, Častá, Diviacka Nová Ves, Dolné Vestenice, Dubovany, Hniezdne a Hul.

5 KULTÚRNY VPLYV POĽSKEJ MENŠINY NA SLOVENSKU

5.1 Charakteristika základných pojmov

V tejto kapitole sa budeme zaoberať vplyvom kultúry poľskej menšiny na Slovensku. Na začiatku by sme si mali definovať jednotlivé základne pojmy, ktoré súvisia s kultúrou a s ľudovou kultúrou.

Pojem *kultúra* z antropologického hľadiska má svoj etymologický pôvod v antickom staroveku. Vznikol z latinského „*colo*“, resp. „*colere*“, a bol pôvodne spájaný s obrábaním pôdy. S kultúrou v úplne novom chápaní prišiel rímsky filozof *Marcus Tullius Cicero* (106-43 p. n. l.), keď v Tuskulských hovoroch (45 p.n.l.) nazval filozofiu kultúrou ducha. Tým položil základ chápania kultúry ako charakteristiky ľudskej vzdelanosti (Soukup, 2000).

S *ľudovou kultúrou* súvisí pojem *Etnografia*- je to veda, ktorá ma v konkrétnych spoločenských a kultúrno-národných podmienkach života určité špecifické funkcie. Je to vlastivedná, národná disciplína. Na druhej strane však má spoločenský základ pri výskume života a kultúry mnohých národov. To všetko jej dáva silný humanistický obsah. Pravdivé poznávanie života a kultúry ľudu vynáša na svetlo demografické hodnoty. Tým môžeme povedať, že etnografia prispievala k demokratizácii národnej kultúry, a to tým viacej, čím aktívnejšie sa snažila tieto objavované hodnoty včleniť do súdobého národného diania a kultúrnych snažení. Predmet etnografického bádania umožňoval od začiatku jeho rozvoja pri zbere materiálu širokú účasť zberateľov priamo z ľudového prostredia. Boli to najmä spočiatku ľudia, ktorí neboli pre túto prácu osobitne pripravení, chýbalo im príslušné odborné vzdelanie, ale tento nedostatok vedeli nahradiť svojimi autentickými znalosťami prostredia a výsledkami dôkladného a dlhodobého pozorovania. Celé generácie zberateľov, ochotníckych pracovníkov do značnej miery tak ovplyvňovali aj charakter a výsledky etnografickej práce (Hvišč, 2000) .

5.2 Charakteristika poľskej ľudovej kultúry na Slovensku

Ako u mnohých iných európskych národoch, aj na Slovensku a Poľsku počiatky systematického záujmu o ľud a jeho kultúru súvisia s osvietenstvom. Počiatkové zmienky, doklady a svedectvá záujmu o kultúru nachádzame oveľa skôr, avšak nemôžeme hovoriť o sústavnom zaujme o kultúru. Na budovaní materiálových poznatkov o živote a kultúre poľského ľudu a tým aj na vytváraní predpokladov na charakteristiku a interpretáciu tejto kultúry, pre formulovanie istých náhľadov a požiadaviek na vedu, ktorá by ju mala skúmať, sa zúčastňovali aj iné druhy literatúry ako boli etnografické práce. Rozšírené boli

cestopisy, ktoré opisovali život ľudu, jeho bývanie, odev, zamestnanie, potom práce štatistické, ktoré napríklad zachytávajú ľudové zamestnanie, remeslá, potom diela geografické, ktoré v pokusoch o celkový obraz krajiny predstavujú aj život v nej a napokon aj tzv. župné monografie a iná vlastivedná literatúra. Neskôr sa začala etnografia formovať ako súčasť národných, politických a kultúrnych úsilí. Rozvíjala sa jazykovedou a historiografiou, literárnou históriou, pričom tieto vedy navzájom na seba pôsobili. Vnášali hodnoty národného jazyka a hrdosť na slávnu minulosť (Hvišč, 2000).

Aj napriek rôznym prácam slovenských autorov je veľmi málo prác, ktoré by sa zaoberali poľskou ľudovou kultúrou. Môžeme povedať, že polonistika „*sensus stricto*“-učenie o poľskej kultúre je v slovenskej etnológii veľmi málo rozvinuté. Môžeme povedať, že sa tu nachádzajú len 3 kratšie materiálové, opisné príspevky. Dve príspevky sú zo staviteľstva a jeden o ornamentoch Zalipia (Zuskinová, 1986).

Lepšia situácia je v porovnávacom slovensko-poľskom štúdiu, ktoré je súčasťou karpatoľogického bádania. V podstate sú to práce slovensko-poľských porovnaní s problematikou Karpát. Možno povedať, že nás spája najmä to čo nás ako hranica rozdeľuje, a to horstvo Karpát. Bádaniu karpatskej problematiky sa prikladá základný význam pre objasnenie interetnických slovensko-poľských vzťahov. Z tematického hľadiska sa pozornosť venovala predovšetkým tým témam, ktoré boli pre túto oblasť charakteristické, teda pastierstvu a s ním súvisiacej valaskej kolonizácii. Hľadali sa špecifické znaky pastierstva, pričom sa ono skúmalo v opozícii k roľníckej kultúre, čiže ako typ horskej kultúry voči nižšej kultúre. V rámci toho sa sledoval problém stretania a prelínania pastierskej a roľníckej kultúry. Súčasne sa riešila aj otázka, či valaská kolonizácia bol prínosom alebo znamenala retardáciu vývinu v tejto oblasti. K riešeniu tohto problému slovenská etnológia prispela najmä štúdiom ľudového staviteľstva. Na území severozápadných Karpát valaská kolonizácia ovplyvnila vývoj stavebnej formy a znamenala kultúrny regres (Langer, 1976).

Čo sa týka etnickej otázky valaskej kolonizácie a pastierskej kultúry Západných Karpát, tým sa venovala spočiatku malá pozornosť. Až v 2. pol. 60. rokov sa prístup mení, o čom svedčí aj konferencia „*Otázky jednoty karpatskej kultúry a jej regionálnej a etnickej diferenciácie*“. Zároveň sa konštatovalo, že pri vzájomnom stretaní a prelínaní javov kultúry týchto troch etnických spoločenstiev sa nedá určiť etnicita javov (Hvišč, 2000).

Na východnom Slovensku bol silnejší vplyv ukrajinského etnika a v niektorých častiach severoslovenského pohraničia bola silnejšia výmena v rámci ľudovej kultúry Poľska a Slovenska (Podolák, 1972).

Například v stavitel'skej oblasti severovýchodnej Oravy vidieť na domoch vplyv vyspelejšieho domu z poľského Podhalia, kým ostatné goralské obce Oravy preberajú znaky slovenského roľníckeho domu. Aj v oblasti Spiša sa najmä po II. svetovej vojne vzorom pre nový typ domu sa stal dom na poľskom Podhalí postavený pre turistov a letných hostí (Kantár, 1972).

V porovnávačej štúdií o strave sa problém etnicity riešil tak, že identické javy sú považované za pozostatok spoločenského staroslovanského základu, stálych blízkych kontaktov a niečo je pozostatkom valaskej kolonizácie. Existujúce rozdiely možno vysvetliť ako regionálne zvláštnosti (Hvišč, In: Markuš, 1973).

Podobne vyznieva porovnanie výročných zvykov poľského a slovenského Spiša, kde situácia charakterizuje dlhšie a intenzívnejšie zachovávanie tradičných zvykov na poľskej než slovenskej strane. Organickou súčasťou karpatologického štúdia je problematika obyvateľstva slovensko-poľských pohraničných oblastí, ktorým sú Gorali. Slovenská strana priznáva, že z poľskej strany bol záujem intenzívnejší a publikované výsledky početnejšie (Kovačevičová, 1976).

Pozornosť venovaná goralskej kultúre pretrváva aj po roku 1945. Zo slovenskej strany etnologickému štúdiu týchto oblastí bola venovaná podstatne menšia pozornosť ako zo strany poľskej. Čo sa týka etnickej charakteristiky, v súčasných etnologických publikáciách sa termínom Gorali označuje etnografická skupina na slovensko-poľskom pomedzí. Kultúra Goralov predstavuje špecifické prechodné slovensko-poľské prechodné pásmo. Neobjasnenosť problematiky goralského obyvateľstva sa napríklad prejavuje aj v stále sa meniacom pravopise pomenovania „Gorali“. V 60. rokoch 20. str. sa písali s malým „g“ a aj s prívlastkom spišský, poľský, tiež sa môžeme stretnúť aj s termínom horali. Tak aj napríklad v oblasti Spiša sú typické znaky odevov Goralov pestrosť používaných farieb tkanív, väčšie využívanie domácich materiálov a vlastných výrobkov. V oblasti Oravy bolo toto obyvateľstvo charakterizované ako nositelia vývojove starších javov v historický mladšom období (Langer, 1995).

Záver z vyhodnotenia štatistických údajov o sobášoch jasne dokumentujú, že goralské obce na Orave neboli uzavretým endogamným spoločenstvom. Podľa počtu interlokálnych manželstiev boli ešte o niečo otvorenejšie, než s nimi susediace negoralské obce (Jakubíková, 1980).

Ďalší tematický okruh polonistiky- Slováci v Poľsku, patrí k tým, kde má Slovenská etnológia zvlášť veľké medzery. V období po II. svetovej vojne sa nepublikuje takmer nič, akoby táto téma bola tabu. Až koncom 80. rokov a začiatku 90. rokov

sa objavujú prvé práce z tejto problematiky, ale dodnes sú len dve. Jedna od mladého začínajúceho etnológa prezentujúceho svoje prvé výsledky výskumu etnického povedomia Slovákov na poľskom Spiši. A druhá sa zaoberá prejavmi regionalizmu na slovensko-poľskom pomedzí (Gronský, 1993).

Osobitne pozitívne sa hodnotí etnografická muzeológia, a to najmä preto, že múzea sú nielen osvetové centrá, ale plnia aj dôležité vedeckovýskumné úlohy, čo sa potom prejavuje vo vyššej hodnote muzeálnych zbierok a expozícií. Recenzie poľských publikácií majú prevažne informatívny charakter. Podotknúť treba, že táto charakteristika neplatí len pre tieto, ale pre všetky publikované recenzie vedeckých prác (Hvišč, In: Mruškovič, 1965).

Ak máme zhodnotiť túto sumarizáciu slovensko-poľských vzťahov v oblasti kultúry a etnografie, vychádza, že v oblasti striktnej vedeckej toho nebolo veľa a ostávajú mnohé biele miesta. Lepšia situácia bola v oblasti informovanosti a vzájomných kontaktov (Hvišč, 2000).

5.3 Charakteristika poľského jazyka

Mnohé národnostné menšiny, ktoré žijú na území Slovenskej republiky uznávajú slovenský jazyk. Takto to je aj s nemeckou, poľskou, českou, rumunskou, rómskou, maďarskou a rusínskou národnosťou (Hvišč, 1997).

Ak sú vzťahy medzi slovanským jazykom také, že priam provokujú na ich komparatistické štúdium, potom o vzťahu medzi poľštinou a slovenčinou to platí dvojnásobne. Ide totiž o jazyky, ktoré sú síce geneticky a geograficky veľmi blízke, no ktoré sa vyvíjali značne samostatne. Môžeme povedať, že čeština a poľština sa napríklad vyvíjali v oveľa tesnejšej spojitosti. Preto sa nazdávame, že bližšie poznávanie rozsahu zhôd, podobností i rozdielov medzi týmito blízkymi a zároveň samostatne sa formujúcimi jazykmi môže byť na ošoh tak jazykovej teórii ako aj jazykovej praxi (Buřa, 1998).

Poľsko-slovenské jazykové vzťahy sa začali u nás i na poľskej strane intenzívnejšie skúmať až v posledných rokoch, čo zrejme súvisí s umožnením štúdia poľštiny na Komenského univerzite v Bratislave a Prešovskej univerzite v Prešove a naopak štúdium slovenčiny na Jagelonskej univerzite v Krakove. Základné predpoklady pre ďalší, intenzívnejší prístup v tejto oblasti sú teda vytvorené a tak za priaznivých okolností možno očakávať bohatšie výsledky aj na tomto poli. Pri synchronickom opise jazyka sa za primárne hľadisko považuje systémová a funkčná analýza jazykových javov.

Takáto analýza sa môže robiť rozličnými metódami. Jednou z nich je konfrontácia, ktorá pomáha odhaliť špecifiká skúmaného jazyka najmä tým, že upozorňuje na javy jemu vlastné v pozorovaní s iným jazykom, teda akoby na pozadí iného jazyka. Z doterajších výskumov je jasné, že aj takýto postup môže prispieť k novým zisteniam vnútorných súvislostí medzi rozličnými prvkami danej štruktúry, ktoré by pri izolovanom výskume mohli ujsť pozornosti bádateľa. Pri samostatnej porovnávačej analýze sa obyčajne postupuje od konfrontácie jednotlivostí ku konfrontácii štruktúr, aby sa tak od štúdia čiastkových javov mohlo dôjsť ku zovšeobecňujúcim záverom. Akceptujeme tento postup, pričom uprednostňujeme dominantnosť materiálových hľadísk ako spoľahlivý základ robenia záverov konfrontačnej povahy. Samostatný konfrontačný prístup opierame o metodologické základy používané v našej i poľskej jazykovede (Hvišč, 1997).

Dôležitou zložkou konfrontačného výskumu by malo byť explicitné upozornenie nielen na zhody a podobnosti, ale najmä rozdiely medzi jazykom, ktorý je objektom jazyka, ktorý tvorí pozadie konfrontačného pohľadu. Pokiaľ ide o otázky samostatného výskumu, nemalo by pri ňom ísť iba o zisťovanie zhôd, podobností a rozdielov vo výskyte jednotlivých faktov, ale predovšetkým by mala dominovať snaha o postihnutých hromadných javov, ktoré tvoria typické črty systémovej povahy v rozoberaných jazykoch. Môžeme povedať, že pri aplikácii konfrontačného prístupu k jednotlivým plánom a stránkam jazyka berieme do úvahy aspekt formálny aj funkčný a v tom rozlišujeme hodnoty funkcionálnych vzťahov, najmä hodnoty kognitívno-sémantické a hodnoty nekognitívnej povahy, akými je štylistická alebo geografická diferencovanosť. Pokladáme to za dôležité najmä pri blízkyh jazykoch, kde formálne zhodné prostriedky často majú rozličnú štylistickú alebo aj inú nekognitívnu funkciu (Hvišč, 1997).

Azda ani netreba zdôrazňovať, že pri konfrontácii príbuzných jazykov je zvlášť dôležitý poukaz na rozdiely medzi nimi, pretože základný rámec zhôd je daný genetickou príbuznosťou ako jazykovým dedičstvom. Až ďalšie rozvíjanie a zveľaďovanie tohto dedičstva prináša so sebou isté rozdiely viac- menej funkčného charakteru (Bufa, 1998).

Ak hovoríme o poľštine a slovenčine ako o príbuzných slovanských jazykoch, myslíme na ich príslušnosť do rodiny jazykov, ktoré vznikli dlhým vývinom z pôvodnej pomerne jednotnej praslovančiny. Ide tu teda jednak o spoločné jazykové dedičstvo, jednako o ich paralelné ďalšie rozvíjanie sa. V prípade poľštiny a slovenčiny berieme do úvahy aj ich bezprostrednú geografickú blízkosť, čo spôsobilo, že napr. východoslovenské nárečia boli už od začiatku svojho formovania v jazykovom zemepisnom kontakte s príľahlými lechickými nárečiami, takže je pochopiteľné, že medzi

nimi nachádzame aj niektoré relatívne novšie vzájomné paralelizmy, ktoré však do spisovného jazyku neprenikli. Kým slovenské nárečia mali na susedné poľské nárečia rôznotvárnejší vplyv, ktorý zasiahol aj gramatickú stránku poľských nárečí, poľské nárečia vplývali na slovenské nárečia iba v oblasti slovníka (Hvišč, 1997).

S geografickou blízkosťou poľštiny a slovenčiny súvisí podobný rozvoj v oblasti materiálnej aj duchovnej, ako aj v mnohom analogický sociálno-ekonomický i politický vývin nositeľov týchto jazykov, i keď na druhej strane vedomie národnej odlišnosti, ako aj prináležitosť do iného štátneho útvaru a z vonkajších momentov najmä predeľujúci masív karpatského horstva sa pričínili o vznik závažných rozdielov v relatívne v samostatnom, vývine poľského a slovenského jazyka. Uvedené fakty spôsobili, že pôvodný spoločný základ poľštiny a slovenčiny sa v mnohom vyvíjal paralelne, pravda, popri viacerých svojskostiach, takže ešte aj dnes nachádzame medzi nimi veľa zhôd podobnosti najmä v základných znakoch všeobecnejšieho charakteru. Tieto spoločné znaky prevažujú nad diferenciami týkajúcimi sa obyčajne jednotlivosti a práve to umožňuje, že v bežných, základných životných situáciách je možné dorozumievanie sa medzi hovoriacimi oboma týmito jazykmi. Komplikovanejšia je situácia v oblasti abstraktného a vôbec odborného vyjadrovania sa, kde sú rozdiely medzi poľštinou a slovenčinou evidentnejšie. Poľštinu so slovenčinou zblízuje aj priamy vzťah medzi spisovným jazykom a nárečiami. Pre spisovnú slovenčinu bola základom stredná slovenčina, pre spisovnú poľštinu bol základom kultúrny interdialekt. Takáto priama previazanosť slovenčiny na nárečia a k tomu nedostatok dlhodobej tradície spôsobili, že spisovná slovenčina je v porovnaní s poľštinou jazyk s pomerne jednoduchým pravidelným najmä gramatickým systémom (Bufa, 1998).

Tak ako aj zhody medzi poľštinou a slovenčinou sú výsledkom najmä spoločného blízkeho praslovanského základu, tak rozdiely medzi nimi súvisia s ich odlišným vývojom, ako aj s odlišnou vnútornou diferenciáciou a samostatným vzťahom k iným jazykom. Rozdielne tu totiž boli aj vplyvy iných jazykov. Na poľský jazyk vplývala francúzština tiež aj nemčina a čeština. Základná jazyková štruktúra poľštiny a slovenčiny ako dvoch príbuzných jazykov je teda zhodná. Rozdiely sú skôr vo funkčnej oblasti týchto štruktúr, čo je spôsobené predovšetkým viac-menej ich samostatným vnútorným vývinom, ale aj kontaktným vplyvom iných jazykov. Najviac rozdielov medzi poľštinou a slovenčinou je v stupni uplatnenia, v šírke pôsobnosti určitých vývinových tendencií. Ide tu teda o rozdiel v distribúcii istého spoločenského javu. V obidvoch jazykoch sú napr. mäkké konsonanty, ale v poľštine sú v nepomernom väčšom rozsahu ako v slovenčine,

d'alej napr. v oboch jazykoch sa používa záporný genitív, ale v rovnakom rozsahu. Z toho vyplýva, že pri porovnávaní veľmi blízkych jazykov je dôležitý aspekt frekvenčný (Hvišč, 1997).

Medzi spisovnou poľštinou a slovenčinou sú značné hláskoslovné zhody súvisiace najmä s faktom, že ide o genetické príbuzné jazyky, ktoré vyšli z predpokladaného spoločenského základu a ktoré sa vyvíjali za značne podobných podmienok takže sú typologicky veľmi blízke (Bufa, 1998)

5.3.1 Poľská menšina a jej vzťah ku slovenskému školstvu

V predošlej podkapitole sme sa zaoberali úlohou poľského jazyka na území Slovenskej republiky. Na túto podkapitolu nadväzuje aj poľské školstvo, ktoré je rozšírené aj na území Slovenska. Veľkú úlohu plní rozvoj etnickej identity, pri ktorej každé etnikum má národnostné školstvo. Prostredníctvom jednotlivých poznatkov o kultúre, histórii vlastného národa, jeho tradíciách prispieva k formovaniu národného vedomia detí a mládeže. Rozvíja tiež znalosti materinského jazyka a prehľbuje tak pocit súnaľitosti s materinským národom (Šrajerová, 1997).

Vývoj menšinového školstva v Slovenskej republike je determinovaný nielen vývojom, ktorým prechádza celá spoločnosť, ale predovšetkým vývojom, ktorým prechádzajú samotné národnostné menšiny. Odrážajú sa v ňom zmeny ich demografickej aj sociálnej štruktúry, územného rozmiestnenia, aktivity národnostných kultúrnych organizácií aj jednotlivcov, predstaviteľov elít danej menšiny, ako aj proces postupujúcej integrácie do majoritnej slovenskej spoločnosti a následnej asimilácie (Šrajerová, 1997).

Veľkým prínosom pre poľské školstvo na Slovensku mal poľský klub *Polónia*. Na podnet mnohých zainteresovaných Poliakov vznikla v roku 1994 „*Škola piatková*“, ktorej pôsobisko bolo v samotnom hlavnom meste Slovenska v Bratislave. Jej riaditeľom sa stal *Marian Grześcak*. Táto škola bola rozdelená na dva stupne. Na jednej strane to boli mladé deti a na strane druhej deti staršie (mládež), kde bolo 25 detí. Poľskí žiaci sa stretávali raz do týždňa v piatok. Školstvo bolo pre poľských občanov žijúcich na Slovensku veľmi prospešné. Nielen, že sa učili poľský jazyk a dozvedali sa aj o svojej kultúre, ale osvojovali si aj históriu svojich rodákov. Deti v triedach boli nerovnako staré, ukázalo sa, že vekový priemer bol od 4 do 15 rokov a tiež sa odlišovali od stupňa poznania poľského jazyka. V skupine, kde boli umiestnený starší žiaci sa písalo a hovorilo iba v poľskom jazyku. Veľkú pomoc priniesla aj "*Wspólnota Polska*", ktorá bola prospešná hlavne v úlohe preškoľovania jazyka a náuky o ňom. V Poľsku zorganizovala podujatie,

na ktorom sa zúčastnili deti z oblasti Východnej Európy, na ktorej boli aj predstavitelia zo Slovenska. (www.wspolnota-polska.org.pl).

Iná forma slúžila na doškoloňovanie znalostí o poľskom jazyku a poznaníu poľskej histórie a kultúry, ktorú zorganizovala "*Wspólnota Polska*". Tieto programy na doškoloňovanie boli financované z rozpočtov "*Wspólnota Polska*" a z poľských klubov na Slovensku. Deti sa zúčastňovali na rôznych stretnutiach, kde sa nielen učili a zoznamovali s poľskou kultúrou, ale hrali sa aj rôzne hry a konali sa rôzne zábavy v poľskom jazyku. Deti sa zúčastňovali na rôznych výstavách, športových podujatiach, ale aj na rôznych podujatiach, ktoré organizovali poľské kluby na Slovensku (www.wspolnota-polska.org.pl).

Piatková škola organizovala aj rôzne olympiády, ktoré sa týkali poľského jazyka, vedy a kultúry. Zúčastnení dosahovali veľmi dobré výsledky zo znalosti poľského jazyka, vedy a kultúry. Poľská škola sa rozšírila o školu v Považskej Bystrici, do ktorej chodilo 12 detí. Na druhej strane sa tento počet rovnal aj počtu detí, ktoré chodili do školy v Bratislave (www.wspolnota-polska.org.pl).

V roku 2003 Poľska ambasáda zorganizovala školský „Punkt Konsultacyjny“. Toto podujatie sa týkalo najmä detí Poliakov, ktoré žili na území Slovenskej republiky.

V roku 2005 sa uskutočnila v Spišskej kapitule prvá letná škola poľského jazyka pre poľské deti a mládež zo Slovenska, Rakúska, Čiech. Tento program bol zameraný hlavne na osvojovanie si vedomostí z poľského jazyka, histórie a geografie. Ďalšie takéto stretnutie školského „Punktu Konsultacyjnego“ sa konalo aj v mestách Praha, Ostrava, Bratislava a tiež aj v Maďarsku v Budapešti (www.wspolnota-polska.org.pl).

V súčasnosti inštitút Polonie organizuje ročné kurzy poľského jazyka, na ktoré sa každý rok hlási približne 50-60 osôb a vedie jazykovú prípravu pre deti v tzv. "piatkovej škole" (ročne 40 detí). Inštitút udržiava kontakty s viacerými kultúrnymi inštitúciami a tvorivými zväzmi, s ktorými často organizuje spoločné podujatia (<http://www.polinst.sk/>).

V Slovenskej republike zriaďuje poľské veľvyslanectvo spojenú strednú a základnú školu pre Poliakov. Jej sídlo je v priestoroch Základnej školy Jána de la Salle v bratislavskej Rači, pričom vyučovanie bude prebiehať v dvoch systémoch. Škola bude nielen pre deti diplomatov pôsobiacich na Slovensku a Poliakov žijúcich u nás, ale aj pre slovenské deti. Vyučujú sa predmety ako poľský jazyk, história zameraná na dejiny Poľska, zemepis a občianska náuka. Škola funguje na základe poľského školského systému, kde základná škola trvá šesť rokov, povinné gymnázium tri roky a potom môžu žiaci pokračovať buď na trojročnom lýceu alebo na odbornej škole. V Bratislavskej

poľskej škole otvorili štyri ročníky základnej školy, tretiu triedu gymnázia a druhú triedu lýcea. Doposiaľ sa na ňu prihlásilo vyše 50 žiakov. Učia ich učitelia z Poľska, ktorí žijú na Slovensku a pôsobia ako lektori na vysokých školách. Vyučuje sa zadarmo, študenti si musia zaplatiť len učebné pomôcky a učebnice (www.wspolnota-polska.org.pl).

Poľský jazyk je možné na Slovensku študovať nielen v piatkovej škole, základných a stredných školách, ale aj na vysokých školách. Medzi jednotlivé vysoké školy a univerzity, ktoré sa nachádzajú na Slovensku sa poľský jazyk vyučuje len na Univerzite Komenského v Bratislave a na Prešovskej Univerzite v Prešove.

Poľský jazyk a literatúra sa Filozofickej fakulte *Univerzity Komenského v Bratislave* vyučuje ako komplexné polonistické štúdium v rámci odboru slovenská filológia. Začiatky vyučovania sa datujú od roku 1925. Študijný program polonistiky sa člení na dve odvetvové špecializácie na prekladateľský a tlmočnický a na odborný smer štúdia. Ako signalizujú názvy uvedených smerov, v prvom prípade je štúdium zamerané na teoretické a praktické otázky prekladateľského a tlmočnickeho pôsobenia, v druhom prípade na otázky odborného charakteru, smerujúcemu k obsiahnutiu komplexných znalostí diachronických a synchronických zákonitosti poľského jazyka a literatúry na samostatnú vedeckú činnosť. Štúdium sa realizuje ako dvojpredmetové v kombinácii s iným študijným predmetom. Výber kombinácii sa radí zásadou funkčnej koexistencie znalostí a ich uplatnenia v praxi. Na tomto základe sa prekladateľský a tlmočnický smer polonistiky štúdia kombinuje so štúdiom neslovenského štúdia. Komplexnosť polonistického štúdia na Filozofickej fakulte na UK v Bratislave je daná komplexnosťou študijného programu, v ktorom popri jazykovom lektoráte, prednáškach a cvičeniach z dejín a súčasného stavu poľského jazyka a literatúry, systematicky sa realizuje aj predmety kontextového charakteru, ako aj úvod do dejín a kultúry Poľska. Študenti polonistiky sú systematicky vedení k samostatnej odbornej a prekladateľskej práci. Už od druhého ročníka povinne píšú ročníkové práce na vybrané témy z poľskej literatúry, slovensko-poľských literárnych vzťahov, hodnotia nové preklady z poľskej literatúry, referujú o prečítaných knihách a odborných publikáciách. Polonistika na Filozofickej fakulte UK v Bratislave má odborné študijné podmienky. Do pedagogickej práce s poslucháčmi sú aktívne zapojení domáci učitelia a jeden zahraničný lektor (Hvišč, 1978).

Druhou univerzitou je *Prešovská Univerzita v Prešove*, na ktorej sa poľský jazyk študuje nepretržite od roku 1970. Doteraz pôsobilo v Prešove 9 poľských lektorov: D. Abrahamowicz, J. Dutkowský, H. Pustwský, W. Zamlewski, W. Wojtowicz, B. Owcazarek, K. Buda, W. Mirosławska, B. Maciejewska. Po vzniku katedry rusistiky,

ukrajinistiky a slavistiky v júni v roku 1993 ukončili štúdium absolventi slavistiky, niektorí so špecializáciou na poľský jazyk. V súlade so študijným programom na rok 1996/1997 sa poľský jazyk študuje na slavistike od druhého do piateho ročníka. Štúdium sa končí zápočtom a v ostatných ročníkoch sa končí zápočtom a skúškou. Jazyk poľský je pre študentov druhým slovanským jazykom po ruskom jazyku, ktorý sa vyučuje v prvom ročníku štúdia. Prešovská univerzita urobila anketu, ktorá bola zameraná na počet hodín v poľskom jazyku a študentom slavistiky sa tento počet hodín zdal nízky. Polonistickú vedu študentov prehľbujú prednášky z dejín poľského jazyka, literatúry a gramatiky súčasného poľského jazyka (Hvišč, 1978).

Štúdium na základnej úrovni zahrňovalo charakteristiku poľského fonetického systému a výučby výslovnosti, najdôležitejšie vedomosti o poľskej flexii podstatných mien a slovíes, utvrdzovanie slovnej zásoby, vybrané problémy z poľskej skladby a o súčasnom živote v Poľsku a jeho kultúre. Na úrovni v pokročilých slavistických skupinách sa rozširujú a prehľbujú vedomosti z gramatiky jazyka poľského, pričom zvláštny dôraz sa kladie na rozdiely medzi poľským a slovenským jazykom (Pančiková, Hvišč, 1996).

6 POĽSKÉ INŠTITÚCIE NA SLOVENSKU

V tejto kapitole sa budeme venovať poľským klubom a inštitúciám, ktoré sa nachádzajú na území Slovenskej republiky. V prvom rade by sme si mali povedať niečo o poľských inštitúciách, kde sa nachádzajú nielen na Slovensku, ale aj vo svete.

Poľské inštitúty sa nachádzajú v 20 mestách na svete: Budapešti, Prahe, Bratislave, Berlíne, Lipsku, Düsseldorfe, Moskve, Štokholme, Londýne, Paríži, Ríme, Viedni, Minsku, Kyjeve, Sofii, Vilniuse, Bukurešti, New Yorku, Sankt Petersburgu a Tel Avive. V závislosti od priorít štátnej politiky voči konkrétnej krajine sa realizujú ciele a zámery Ministerstva zahraničných vecí Poľskej republiky v oblasti umenia, kultúry, vedy, vzdelávania a informovania o súčasnom politickom a spoločenskom dianí v Poľsku. Inštitúty napomáhajú tiež v rozvoji priateľských a partnerských vzťahov medzi vládnymi a mimovládnymi organizáciami, zaoberajúcimi sa realizáciou uvedených aktivít. Spolupracujú pri organizácii veľkých podujatí medzinárodného charakteru a sprostredkujú kontakty medzi rôznymi organizáciami v Poľsku a krajinou, v ktorej sa nachádza ich sídlo (<http://www.polinst.sk/>).

O poľských kluboch môžeme povedať, že sú to spolky Poliakov a ich priateľov na Slovensku. Je to spoločenská a kultúrna organizácia občanov Slovenska poľskej národnosti, občanov Poľskej republiky žijúcich na území Slovenska. Organizácia si za cieľ vytýčila vytvárať podmienky pre spoločenský, kultúrny, vedecký a športový vývoj jej členov a priaznivcov a propagáciu respektíve šírenie poľskej kultúry a osvety (<http://www.polinst.sk/>).

Organizácia mala 3 regionálne kluby, ktoré sídlia v Bratislave, Košiciach a Martine. V roku 2000 pribudol klub v Nitre a v roku 2002 Klub Stredné Považie s tromi miestnymi klubmi zo sídlom v Považskej Bystrici, Trenčíne a Dubnici nad Váhom. Momentálne klub v Žiline a Martine funguje ako občianske združenie Polonus. V meste Bratislava a Martin sa nachádzajú najväčšie poľské kluby na Slovensku, organizujú rôzne podujatia s poľskou tematikou na Slovensku (<http://www.polinst.sk/>).

Poľský inštitút v Bratislave

Inštitút bol otvorený v septembri 1950 a mal názov Nové Poľsko. Od 9. februára 1994 existuje ako Poľský inštitút. Inštitút úzko spolupracuje s Poľskými klubmi - spolkom Poliakov a ich priateľov na Slovensku v Bratislave, Martine a Košiciach. Úlohou inštitútu

je šírenie informácií o Poľsku, popularizácia výsledkov poľskej kultúry a vedy, podporovanie spolupráce medzi Poľskom a Slovenskom v oblasti kultúry, vedy a školstva, prehľbovanie priateľských poľsko-slovenských vzťahov. Ťažiskovou programovou formou realizácie cieľov sú výstavy. Asi 12 expozícií si ročne pozrie približne 5 tisíc návštevníkov. Inou formou sú videoprojekcie vyberané z viac ako 350 titulov poľských dokumentárnych a celovečerných filmov (<http://www.polinst.sk/>).

Organizujú sa aj iné podujatia: koncerty, prednášky, autorské stretnutia, poetické večery, promócie kníh, vedecké semináre, stretnutia literátov, jazykovedcov a prekladateľov poľskej prózy a poézie. Ročne sa udeje 60 - 70 podujatí, na ktorých sa zúčastní približne 2 500 návštevníkov. Inštitút organizuje ročné kurzy poľského jazyka, na ktoré sa každý rok hlási približne 50-60 osôb a vedie jazykovú prípravu pre deti v tzv. "piatkovej škole" (ročne 40 detí). Inštitút udržiava kontakty s viacerými kultúrnymi inštitúciami a tvorivými zväzmi, s ktorými často organizuje spoločné podujatia (<http://www.polinst.sk/>).

Bratislavský inštitút uskutočnil najmä:

- Slávnostné stretnutie zakladateľov rady Poľského klubu pri príležitosti 10. výročia vzniku Poľského klubu na Slovensku- Spolok Poliakov a ich priateľov
- 29. januára 2008- Tradične stretnutie Poliakov a ich priateľov
- 14. február 2008- Konal sa VI. Ples Poliakov na Slovensku
- 1.máj 2004- Poľska mládež sa zúčastnila na oslavách v súvislosti so vstupom stredoeurópskych krajín do EU
- Predstavitelia poľskej menšiny sa stretli s predsedom senátu PR Longinom Pastusiakom
- 19-20. jún 2004-Bol zorganizovaný VI. Kongres Poľského klubu
- Pri príležitosti poľského štátneho sviatku Dňa nezávislosti sa uskutočnilo udelenie vyznamenania poľských aktivistov z Poľského klubu od prezidenta PR z rúk ambasádora PR v SR
- Zorganizovalo sa vyhlásenie výsledkov a odovzdanie cien za účasť v konkurzoch vyhlásených v poľskom časopise: Monitor Polonijny

Poľská menšina na Slovensku vydáva časopis Monitor Polonijny, ktorý vznikol v roku 1995. Je zameraný hlavne na kultúru, informuje tiež aj o akciách poľskej menšiny v Slovenskej republike. Nachádzajú sa v ňom aj pravidelné rubriky: rozhovor

mesiaca, historické články, články o poľsko-slovenských historických vzťahoch, rubriky o poľskej hudbe, filme, knihách, o poľskom jazyku. Zverejňujú sa tiež príbehy Poliakov žijúcich na Slovensku. V časopise sa tiež nachádza rubrika pre deti a od tohto roku aj pravidelná rubrika o Poliakoch žijúcich v rôznych krajinách. Na poslednej strane sa publikujú poľské recepty. Na časopise spolupracujú profesionálni odborníci zo sveta hudby, filmu, jazykovedci, histórie (píše aj poľský veľvyslanec). Mesačník obsahuje 32 strán. Za 15 rokov ho redigovali 3 šéfredaktorky. Monitor odoberajú poliaci z celého Slovenska, spája teda celu poľskú menšinu.

Poľský klub- Adama Mickiewicza v Martine

Poľský klub vznikol 20.2.1991 pod názvom Poľský klub Adama Mickiewicza v Martine. Členovia klubu a ich rodiny sú prevažne obyvatelia, ktorí bývajú trvalo v Martine, Žiline a okolí. Klub od svojho vzniku až po dnešný deň rozvíja svoju činnosť v priestoroch Kultúrneho centra mesta Martin. Organizácia bola zaregistrovaná 18.1.1994 ako Poľský klub – Spolok Poliakov a ich priateľov na Slovensku s celoslovenskou pôsobnosťou. Pri organizovaní kultúrnych podujatí Poľský klub spolupracuje s Kultúrnym centrom v Martine a s Poľským inštitútom v Bratislave. Množstvo podujatí sa uskutočnilo s finančnou podporou Ministerstva kultúry SR (podpora konkrétnych projektov vypracovaných členmi klubu) a poľskej organizácie Wspólnota Polska (www.kulturnecentrum.sk).

Poľský klub v Martine uskutočnil najmä:

- výstavy - výstava poľského olympijského plagátu, maľba a grafika Krystyny Gawrońskiej – Grzeźczak, výstava šperkov a keramiky, výstava betlehemov.
- večery poľskej poézie – autorský večer Mariana Grzeźczaka, večer poľskej poézie s účasťou prekladateľa Vlastimila Kovalčíka, prezentácia poézie Jána Pavla II.
- koncerty – v rámci Dní poľskej kultúry v Martine a Martinskej hudobnej jesene koncerty : Slovenský komorný orchester Bohdana Warchala (2001), Slovenský komorný súbor „Musa Ludens“ (2002), Vokálna skupina „SKLO“ (2003).
- výučba poľského jazyka v klube od roku 1995 /uskutočňuje sa prostredníctvom Kultúrneho centra/

- od septembra 2003 poľská škola – školské konzultačné stredisko pri veľvyslanectve PR v Bratislave – deti z klubu sa zúčastňujú na korešpondenčnej forme vyučovania, raz v mesiaci majú konzultácie v Bratislave alebo v Liptovskom Mikuláši
- Podujatia v rámci regiónu – Mikulášske stretnutia, júnové výlety do prírody, poľské filmy na videokazetách, poľské knihy a časopisy, nácvik príležitostných predstavení
- Celoslovenské podujatia – Martinský klub každý rok organizuje (od roku 1997) Stretnutie poľskej mládeže z celého Slovenska. Je to trojdňové podujatie, ktoré sa koná vždy v Martine a jeho okolí. V programe je turistika (najmä spoznávanie Turca), vedomostné súťaže o Poľsku a Slovensku a posledné dva roky pribudli divadelné dielne. Deti a mládež sa zúčastňujú aj podujatí organizovaných inými pobočkami Poľského klubu na Slovensku.

6.1 Uskutočnené podujatia poľských inštitúcií na Slovensku v roku 2009

V tejto podkapitole sme sa zamerali na uskutočnené podujatia poľských klubov a inštitúcií na území Slovenska. K danej podkapitole sme vypracovali mapu B. 8, v ktorej sme lokalizovali jednotlivé miesta, v ktorých sa príslušné poľské aktivity usporadúvajú. Mapu B. 8 sme zhotovili prostredníctvom tabuľky A. 6, do ktorej sme zobrazili jednotlivé pôsobenia poľských inštitúcií.

Poľské kluby a inštitúcie na území Slovenska usporadúvajú prezentácie, výstavy, koncerty, stretnutia, filmy, diskusie, divadelné predstavenia, festivaly, prednášky, konferencie a fotografickú dielňu, použité údaje sme získali z roku 2009.

Poliaci na území Slovenska usporadúvajú prezentácie poľských predstaviteľov. Najviac prezentácií sa konalo v hlavnom meste Slovenska a to v Bratislave, sú to najmä TRH POĽSKÝCH KNÍH, PREZENTÁCIA LAURY PAWELY, KRST KNIHY HISTORIA SCEPUSII I, JÁNOŠÍK: PRAVDIVÁ HISTÓRIA KARPATSKÉHO ZBOJNÍKA, EURÓPSKY DEŇ JAZYKOV, DVOJKRÍŽ V SILOČIARACH BIELEHO ORLA. V meste Nitra sa konal POĽSKÝ STREETART a v mestách Banská Bystrica, Prešov a Košice sme sa mohli zúčastniť na prezentácií VLNA NA ŽIVO .

V pomerne veľkej miere sa Poliaci zaslúžili aj o výstavy poľských hračiek, fotografií a rôznych umeleckých prác poľských výtvarníkov a umelcov. V meste Bratislava sa vystavoval POĽSKÝ DIVADELNÝ PLAGÁT, Orfeo & Euridice- Trelínski

& Kudlička, MAREK RADKE NA FESTIVALE SOCHA A OBJEKT, VÝSTAVA LAURY PAWELY, POLSTOROČIE DIVADLA LABORATÓRIUM, STOPY. RODINNÉ FOTOGRAFIE OBYVATEĽOV VARŠAVY, POĽSKÁ ŠKOLA PLAGÁTU, MEERSCHAUM, MEERSCHAUM. Na strednom Slovensku to boli mestá Zvolen s výstavou TRADÍCIE, Liptovský Mikuláš- DIVIAKKOKORYN, Dolný Kubín- VÝSTAVA CIŠLAK 3, Považská Bystrica- TVORBA HANNY BOŽENY GIEDYCH. Na východnom Slovensku bola zorganizovaná výstava VIZUAL ART a SPIŠSKÝ SALÓN KRESLENÉHO HUMORU v meste Spišská Nová Ves.

Môžeme vidieť, že na území Slovenska sa uskutočňujú aj koncerty známych poľských umelcov a skladateľov. Tieto poľské koncerty sa uskutočňujú po celom Slovensku, najmä v mestách na východnom Slovensku a to v Košiciach OPERA GALA, ŚCIERAŃSKI JAKUBEK QUARTET, Rožňava ORGANOVÉ RECITÁLY ROMANA PERUCKÉHO a v samotnom meste Prešov POĽSKÍ JAZZMANI NA JAZZPREŠOV 2009. Na strednom Slovensku sa tieto koncerty uskutočňovali v mestách Banská Štiavnica Ewa Jaślar- Festival peknej hudby, Pawel Kaczmarczyk AUDIOFEELING Band, v Liptovskom Mikuláši sa odohral- KONCERT STANISŁAWA SOJKU A JAROMÍRA NOHAVICU. Veľký počet koncertov sa uskutočňoval v hlavnom meste Bratislava, kde sme sa mohli zúčastniť na koncerte KLAVÍRNY RECITÁL PIOTRA, ANDERSZEWSKÉHO ZOKOPIANY MISSES MODULAR ZAMENHOF A ESPERANTO. Ďalej to sú mesta Piešťany, Trnava a Skalica, kde sme mohli vidieť koncert ORGANOVÉ RECITÁLY POĽSKÝCH UMELCOV. A na východnom Slovensku tento koncert pokračoval v mestách Humenné a Bardejov.

V menšej miere sa na území Slovenska konajú poľské stretnutia a diskusie. Najviac stretnutí sa uskutočnilo v meste Bratislava LEMKOVSKÁ LITERATÚRA, Súčasná varšavská poézia- TRASH STORY. V mestách Trenčín, Košice a Námestovo, sme sa mohli zúčastniť na stretnutí FÍGLE, TURISTA, OPERACE DUNAJ, LOVE AND DANCE. A stretnutie sa konalo aj v meste Levoča a to REGIÓN Y KRAJÍN V4. Diskusie sa konali v roku 2009 len v hlavnom meste Slovenska v Bratislave a to GENIÁLNA EPOCHA PODĽA SCHULZA, POĽSKO-NEMECKÉ VZŤAHY OČAMI PUBLICISTOV, VYŠEHRADSKÝ SALÓN.

Na Slovensku sme sa mohli zúčastniť aj filmových predstavení, ktoré sa uskutočňovali Bratislave a to VYŠEHRADSKÝ SALÓN, REZERVÁCIA (Rezerwat), GÜNTER GRASS VO FILMOCH a v meste Žilina Pierwszy dzień, KINOBUS.

Na územie Slovenska sa dostali aj mnohé divadelné predstavenia, ktoré sa konali v centre východného Slovenska v meste Košice POLSKÉ DIVADLÁ NA FESTIVALE DIVADIEL STREDNEJ EURÓPY. V meste Levoča sa uskutočnilo predstavenie BECKETT SMIECH V TEMNOTE. Ďalej sú to mestá Trnava s divadelným predstavením JAN WILKOWSKI: MACO MAŤO HĽADÁ HNIEZDO, v meste Trenčín sme mohli vidieť MEDZINÁRODNÝ FESTIVAL DIVADIEL JEDNÉHO HERCA SÁM NA JAVISKU a v Žiline, kde sa konalo predstavenie TEATR MAKATA. Viac divadelných predstavení sa konalo v meste Nitra a to DANA ŁUKASIŃSKA: AGÁTA HĽADÁ PRÁCU, ANDRZEJ SARAMONOWICZ: TESTOSTERÓN, KINO PALACE. V samotnom meste Bratislave sme sa mohli zúčastniť na predstavení PRVÝKRÁT, ORFEUS A EURYDIKA, Topinambur, CÍNOVÝ VOJAČIK, APART: KLEPSYDRA a predstavenie SMIECH V TEMNOTE.

Festivalové predstavenia sme mohli vidieť v mestách Kremnica, Banská Bystrica, Žilina a Bratislava. V Kremnici sa konali KREMICKÉ GAGY. Obyvatelia Slovenska si mohli pozrieť festival FEST ANČA 2009 v meste Žilina. N strednom Slovensku v Banskej Bystrici sa konal FESTIVAL BARBAKAN. V hlavnom meste Slovenska sa uskutočnili dve festivaly a to POLSKÉ FILMY NA FESTIVALE JEDEN SVET a POLSKÉ UMENIE NA ARS POETICA.

Prednášky sa uskutočnili v meste Bratislava ANTONI LIBERA HOVORÍ O BECKETTOVI, Banská Bystrica INTERPRETAČNÉ KURZY JOANNY DOMAŃSKE a nakoniec to bola prednáška v Ružomberku a to PREDNÁŠKY DR. IRENY BARBARY KALLY. V meste Smolenica sa v roku 2009 uskutočnila len jedna konferencia a to REALITA A FIKCIA. Fotografická dielnu sme mohli navštíviť v Liptovskom Mikuláši a to LETNÁ FOTOŠKOLA.

Jedným s poľských podujatí, ktoré sa uskutočnili v Slovenskej republike je aj videoprojekcia. Táto videoprojekcia sa uskutočnila v meste Banská Bystrica a to KONTUMÁCIA (WALKOWER). V meste Bratislava sme sa mohli zúčastniť na najviac videoprojekciách tikajúcich sa poľskej menšiny a to napríklad HYDROZÁHADA (HYDROZAGADKA), AKO BYŤ MILOVANOU/ Jak być kochaną, AMATOR, ILUMINÁCIA (ILUMINACJA), NEMOCNICA PREMENY (SZPITAL PRZEMIENIENIA) a videoprojekcia LOTNA.

7 VNÍMANIE POĽSKEJ MENŠINY NA SLOVENSKU

Cieľom tejto práce je zamerať sa na kultúrne vplyvy a identitu Poliakov, na území Slovenska. Túto kapitolu sme rozpracovali pomocou vopred vypracovanej ankety, ktorá sa týkala poľskej menšiny. Výskum vo forme ankety bol vykonaný v období od 21.3.2010 – 5.4.2010 na celkovom počte 120 respondentov, ktorý bol spracovaný anonymne. Otázky v ankete boli spracované v oblastiach, kde je najväčšia koncentrácia Poliakov na území Slovenska. Anketa bola vyplňovaná najmä na Orave a Kysuciach v okresoch Tvrdošín a Námestovo, kde je pomerne veľké zastúpenie poľskej menšiny a ktoré priamo susedia s Poľskom. Ďalšie veľké územia zastúpené poľskou menšinou sú na severovýchode Slovenska a to v okresoch Kežmarok, Stará Ľubovňa, Bardejov, Svidník a v okrese Stropkov. Otázky boli zamerané najmä na to ako Poliaci žijú na Slovensku, ich jazyk a kultúrne vplyvy. K dôležitým otázkam nepochybne patrí aj pohlavie, rodinný stav, vek a vzdelanie daného jednotlivca, miesto bydliska a miesto zamestnania.

Prvá časť ankety bola tvorená otázkami, ktoré nám podali základné informácie o respondentovi.

Tabuľka č.3: Štruktúra respondentov poľskej menšiny vo vybraných okresoch Slovenska v období od 21.3.2010 – 5.4.2010.

Otázka	Možnosti	Výsledok		Počet respondentov
		abs.	%	
Pohlavie	Muž	64	53,3	120
	Žena	56	46,7	
Vek	do 19	26	21,7	120
	20-29	32	26,7	
	30-49	35	29,2	
	50 a viac	27	22,5	
Rodiny stav	Slobodný/á	21	17,5	120
	Ženatý/ Vydaná	82	68,3	
	Rozvedený	13	10,8	
	Vdovec	4	3,3	
Vzdelanie	Základné vzdelanie	6	5,0	120
	Stredné odborné (bez maturity)	34	28,3	
	Stredné odborné (s maturitou)	39	32,5	
	Úplné stredné všeobecné	27	22,5	
	Vysokoškolské vzdelanie	14	11,7	
Aké je vaše bydlisko	Mesto	52	43,3	120
	Obec	68	56,7	
Kde je vaše bydlisko zamestnania	Mesto	89	74,2	120
	Obec	31	25,8	

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V prvom rade sme od respondentov získali základné údaje, ktoré sa týkali **pohlavia**. V tabuľke č. 3 vidíme, že najviac respondentov bolo mužského pohlavia čo predstavovalo 64 mužov čo tvorí zo 120 respondentov 53 %. Počet žien predstavoval 56 opýtaných, čo tvorí 47 %.

V nasledovnej otázke sme zisťovali **vek respondentov**. V tejto otázke sme si vytvorili dané intervaly, ktoré boli do 19, 20-29, 30-34 a nad 50 rokov. Najviac respondentov môžeme pozorovať v intervale od 30-49 rokov, ktorých bolo 35 opýtaných čo tvorilo 28%. V ďalšom intervale od 20-29 rokov je 32 opýtaných čo tvorí 27 %. Nad 50 rokov odpovedalo v danej ankete 27 opýtaných, čo predstavuje 23 %. Najmenej respondentov sa nachádzalo v intervale do-19 rokov, kde sa nachádzalo 26 opýtaných, ktorí predstavujú 22 %.

V nasledovnej otázke sme od respondentov zisťovali ich **rodinný stav**. Až 82 opýtaných respondentov patrilo do kategórie ženatý/ vydatá, čo predstavovalo 68%. V ankete nám 21 opýtaných, čo tvorilo 18 % odpovedalo, že sú slobodní, boli to prevažne študenti. Malá časť respondentov patrila medzi rozvedených, títo predstavovali len 13 opýtaných, čo tvorí 11 %. V tomto výskume môžeme vidieť, že len 4 opýtaní boli vdovcami, čo predstavovalo 3 %.

Ďalšou otázkou v našej ankete bolo **vzdelanie respondentov**. Najviac respondentov malo ukončené stredné odborné vzdelanie s maturitou. K ukončenej forme vzdelania patrilo 39 opýtaných, čo tvorilo 32 % respondentov, boli prevažne z miest, na Orave, Spiši a v menšom počte z okresov Kežmarok, Stropkov a Svidník. Do väčšej skupiny patrili respondenti, ktorí mali ukončené stredné odborné vzdelanie bez maturity, ktorí predstavovali 34 opýtaných, čo tvorí 28 %. Väčšina respondentov sa v tejto kategórii ukončeného typu vzdelania nachádzalo v oblastiach Oravy, Kysúc a okolitých obciach. Ďalším typom ukončeného vzdelania, bolo úplné stredoškolské vzdelanie, toto vzdelanie malo ukončené 27 opýtaných, ktorí tvorili 23%. V tabuľke č.8 môžeme vidieť, že len 14 opýtaných, čo tvorí 12 % dosiahlo vysokoškolské vzdelanie. Najmenej respondentov malo ukončené základné vzdelanie, patrí sem len 6 opýtaných, čo bolo 5 %.

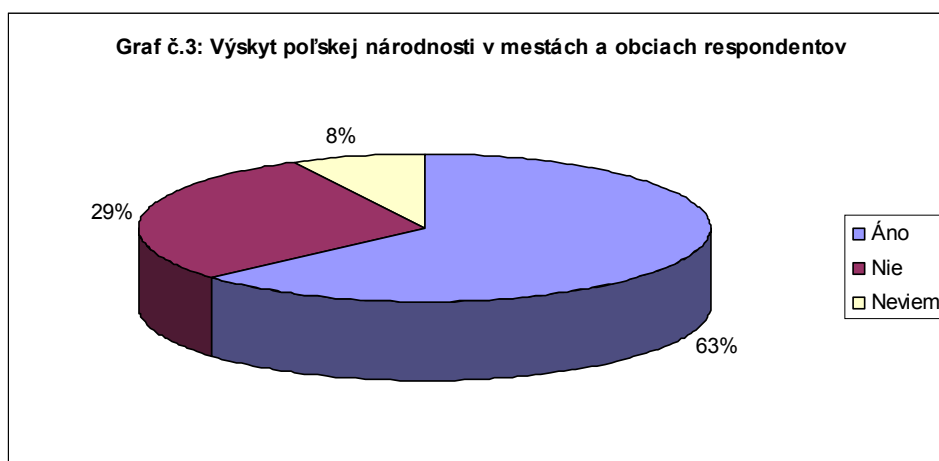
Ďalej sme sa zaoberali **bydliskom respondentov**. Zamerali sme sa hlavne na fakt, či je ich bydliskom mesto alebo obec. V oblasti Oravy a Kysúc bolo mnoho respondentov, ktorí žili prevažne v obciach. Málo respondentov bývalo v mestách. Koncentrácia obyvateľov, ktorí bývali v mestách bola vyššia v okresoch Stará Ľubovňa, Stropkov,

Bardejov a Kežmarok. Najviac respondentov hlásilo svoje bydlisko v obci a to až 68 opýtaných, čo predstavuje 57%. Mestský typ bývania uviedlo 52 opýtaných, čo tvorí 43 %.

V nadväznosti na to sme získali aj informácie o tom, kde sú **respondenti zamestnaní**, či dávajú prednosť mestu alebo zostávajú pracovať v obci. Väčšina respondentov bola zamestnaná v mestách a to až 89 opýtaných čo predstavuje 74%, bolo to hlavne z toho dôvodu, že v obci, v ktorej bývajú nemajú dostačné pracovné miesta a tak dochádzajú za prácou hlavne do väčších miest. V obciach pracuje 31 opýtaných, čo tvorí 26%.

V druhej časti nášho anketového výskumu sme sa v tabuľke A. 7 zamerali na konkrétne otázky, ktoré sa týkali poľskej menšiny.

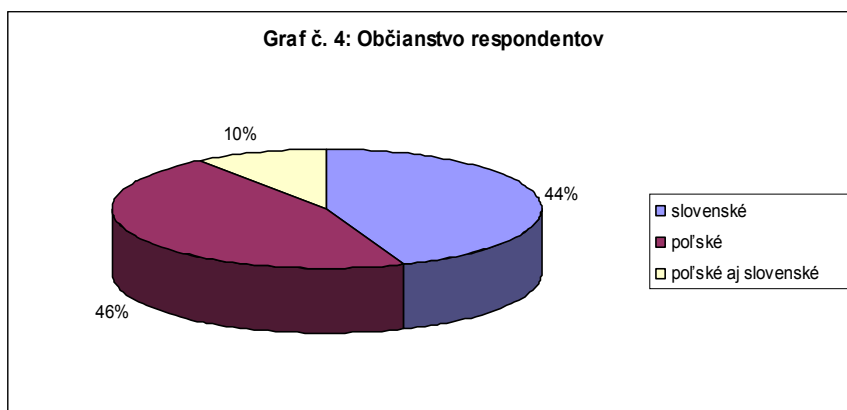
V prvom rade sme u respondentov zisťovali či **majú respondenti vo svojej obci alebo vo svojom meste občana poľskej národnosti**

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č.3 bolo 76 opýtaných respondentov čo tvorilo 63% odpovedalo, že sa v ich obci alebo meste žije občan poľskej národnosti. Naopak 35 opýtaných čo predstavuje 29% odpovedalo, že sa v ich obci alebo meste nenachádza žiadny občan poľskej národnosti. Zo stodvadsať respondentov bolo 9 opýtaných čo je 8%, ktorí nevedeli, či sa v ich obci alebo meste nachádza občan poľskej národnosti.

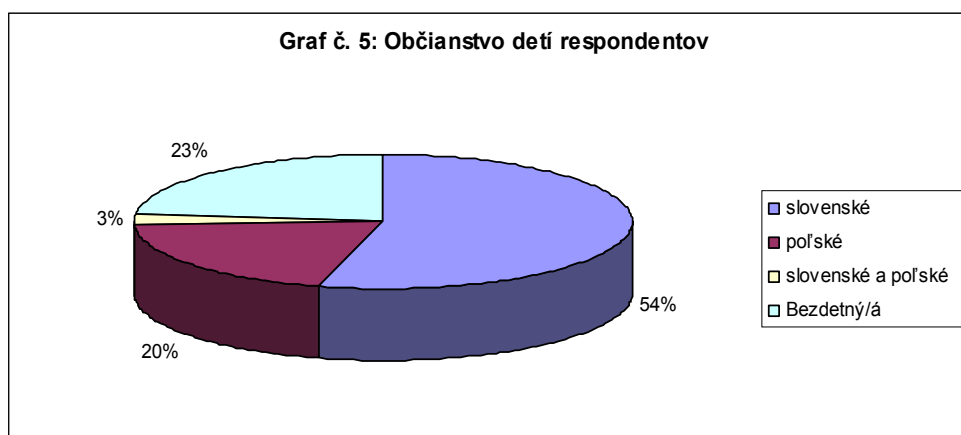
U respondentov sme získavali informácie o ich **občianstve**, ktoré bolo zistené na nami určenom území. V nasledujúcom grafe č. 4 môžem vidieť, že sme rozdelili respondentov, na tých ktorí mali občianstvo slovenské, poľské, poľské aj slovenské.

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č.4 pozorujeme, že najviac respondentov malo poľské občianstvo a to až 55 opýtaných, čo predstavuje 46 %. V menšej miere boli zastúpení respondenti, ktorí mali slovenské občianstvo, tí tvorili 53 opýtaných, čo predstavuje 44 %. Na danom území sa nachádzali aj respondenti, ktorí mali aj slovenské aj poľské občianstvo. K spoločnému slovenskému aj poľskému občianstvu sa v danej oblasti hlásilo 12 opýtaných, čo tvorí 10 %.

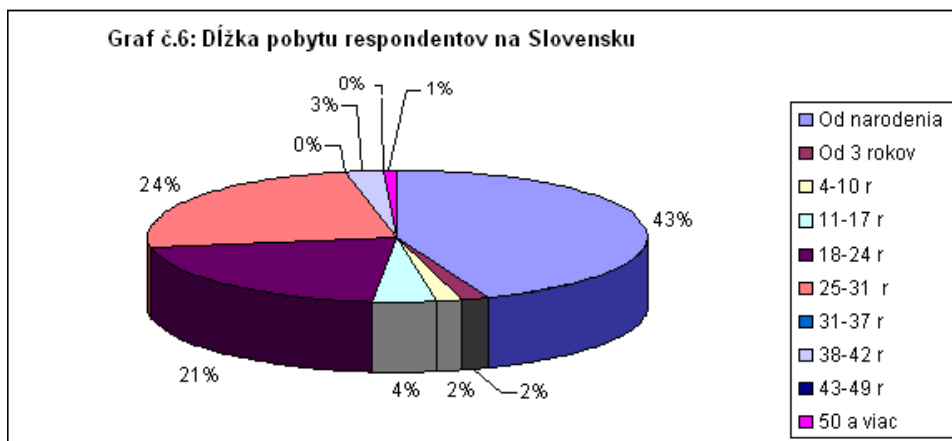
Na to aké majú respondenti občianstvo sme nadviazali aj v nasledujúcej otázke a získavali sme informácie o **občianstve detí respondentov**.

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č.5 môžeme vidieť, že najviac detí respondentov malo prevažne slovenské občianstvo a to až 65 opýtaných, čo predstavuje 54 %. Poľské občianstvo malo 24 opýtaných, čo tvorí 20 %. Spoločne slovenské a poľské občianstvo mali 3 opýtání, čo predstavuje 3%. V ankete bolo 28 opýtaných, ktorí boli bezdetní/á čo predstavovalo 23%.

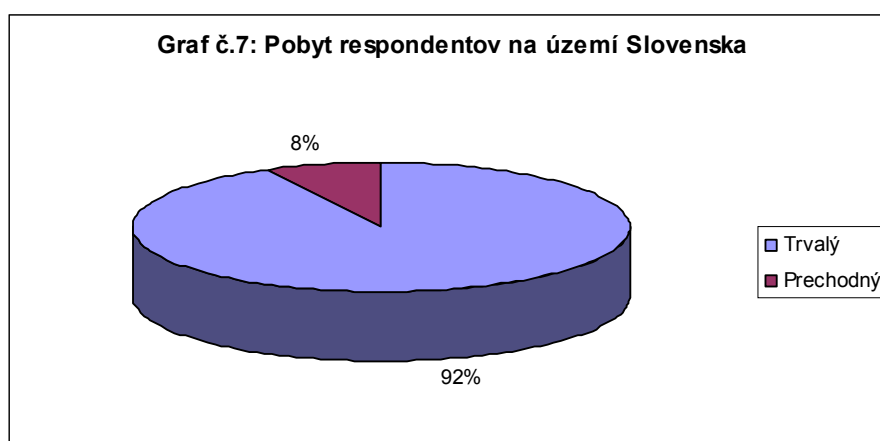
V nasledujúcej otázke sme sa od respondentov dozvedali o **dĺžke pobytu na území Slovenska..**

Zdroj: vlastný výskum, 2010

Najviac respondentov býva na území Slovenska od narodenia a to až 53 opýtaných, čo predstavuje 43 %. Ďalšou najväčšou kategóriou boli respondenti, ktorí bývajú na Slovensku 25-31 rokov čo tvorí 29 opýtaných, čo je 24 % a 18-24 rokov žije na území Slovenska 25 opýtaných, čo tvorí 21 %. Túto kategóriu tvorili prevažne respondenti, ktorí sa na územie Slovenska presťahovali z dôvodu uzavretia manželstva. V období 11-17 rokov žilo na Slovensku 5 opýtaných, čo tvorí 4 %. Ďalej to bolo 38-42 rokov, v tejto kategórii boli 3 opýtaní, čo predstavovalo 3 %. Od 3 rokov a 4-10 rokov boli na území Slovenska 2 respondenti, čo predstavovalo 2 %. Najmenej respondentov bolo v kategórii nad 50 rokov tu sa nachádzal len jeden opýtaný, čo predstavuje 1 %.

Na sledovanom území sme sa od respondentov zisťovali, aký majú **pobyt na území Slovenska.**

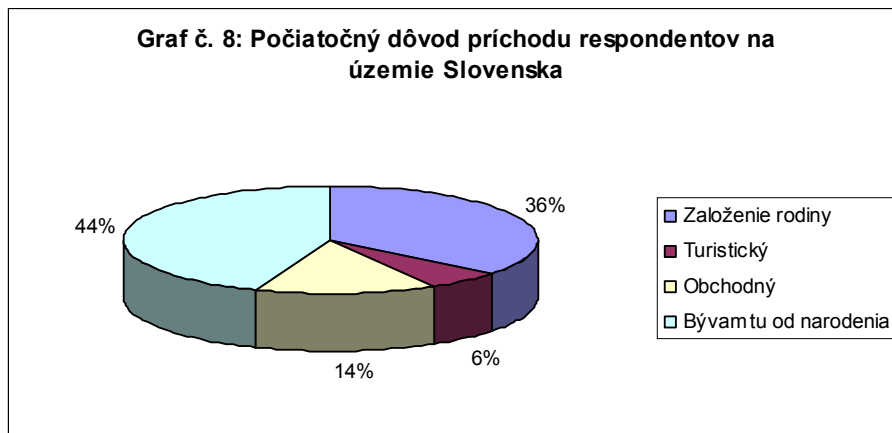

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 7 pozorujeme, že väčšina respondentov malo trvalý pobyt na území Slovenskej republiky, v menšej miere mali respondenti prechodný pobyt.

Až 111 opýtaných, čo je 92 % respondentov nám odpovedalo, že ich pobyt na území Slovenska je trvalým. Prechodný pobyt malo len 9 opýtaných, čo predstavuje 8 %.

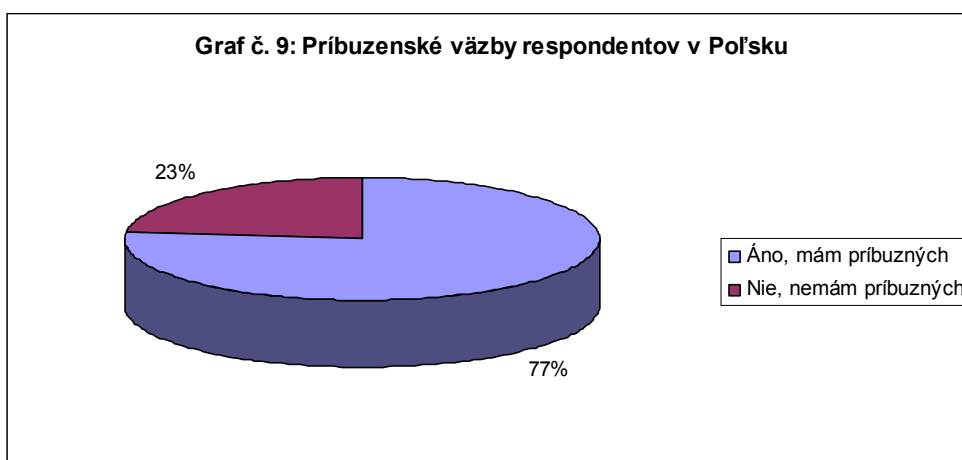
V danom dotazníkovom prieskume sme sa zaujímali aj o tom aký bol **počiatočný príchod respondentov na Slovensko**.

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 8 môžeme vidieť, že najviac respondentov bývalo na území Slovenska od narodenia. Tento počet predstavoval až 53 opýtaných, čo predstavuje 44 %. Mnoho respondentov prichádzalo na územie Slovenska z dôvodu založenia si rodiny a to až 43 opýtaných, čo predstavuje 36 %. Pri vyplňovaní daného anketového lístka sme sa stretávali aj s respondentmi, ktorí prichádzajú na územie Slovenska z dôvodu uzatvárania obchodu. Na túto otázku nám odpovedalo až 17 opýtaných, čo tvorí 14 %. Najmenej respondentov malo len turistický záujem o príchod na Slovensko, čo bolo len 7 opýtaných, čo predstavuje 6 %.

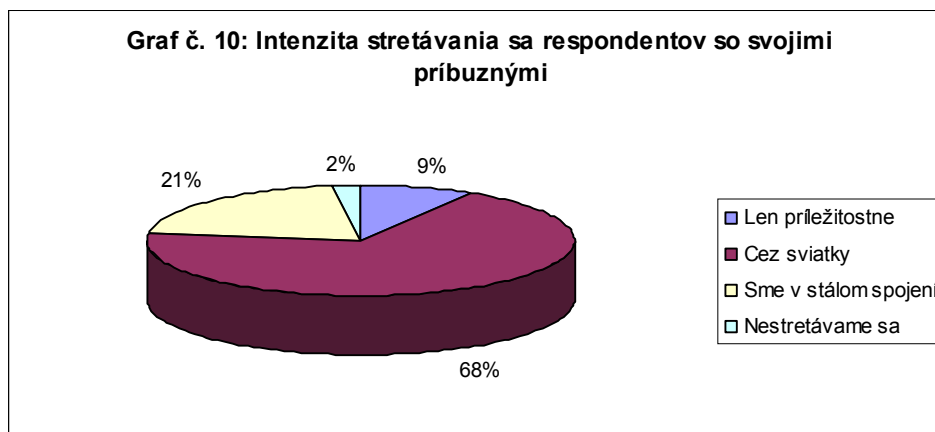
V nasledujúcom otázke sme sa zamerali na to **či respondenti majú príbuzných v Poľsku**.

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 9 môžeme vidieť, že až 92 opýtaných, čo predstavuje 77 % respondentov má svojich príbuzných v Poľsku. Len 28 opýtaných, čo tvorí 23 % nám odpovedalo na otázku, že nemajú, žiadnych príbuzných v Poľsku.

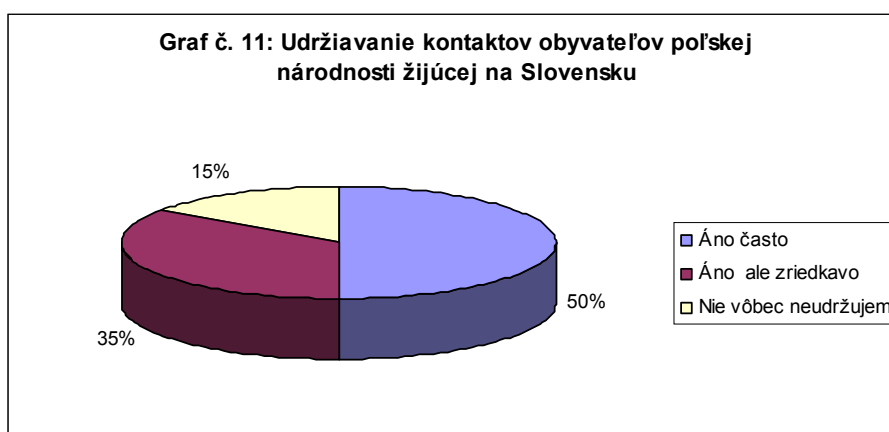
Nasledovne sme sa zaoberali aj tým **ako často sa stretávajú respondenti so svojimi príbuznými.**

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č.10 môžeme vidieť, že najviac respondentov sa stretáva so svojimi príbuznými počas sviatkov a to až 63 opýtaných, čo predstavujú 68 %. Stále vzťahy udržuje 19 opýtaných, čo tvorí 21 %. U respondentov tvorí 8 opýtaných, čo predstavuje 9 %, počet respondentov, ktorí sa so svojimi príbuznými stretávajú len príležitostne. Len 2 opýtaní, čo predstavuje 2 % nám na danú dotazníkovú otázku odpovedalo, že neudržujú žiadny kontakt so svojimi príbuznými.

U respondentov sme sa zaujímali aj o to, či udržujú vzťahy nielen s príbuznými v Poľsku, ale či **udržujú aj kontakty s obyvateľmi poľskej národnosti na Slovensku.**

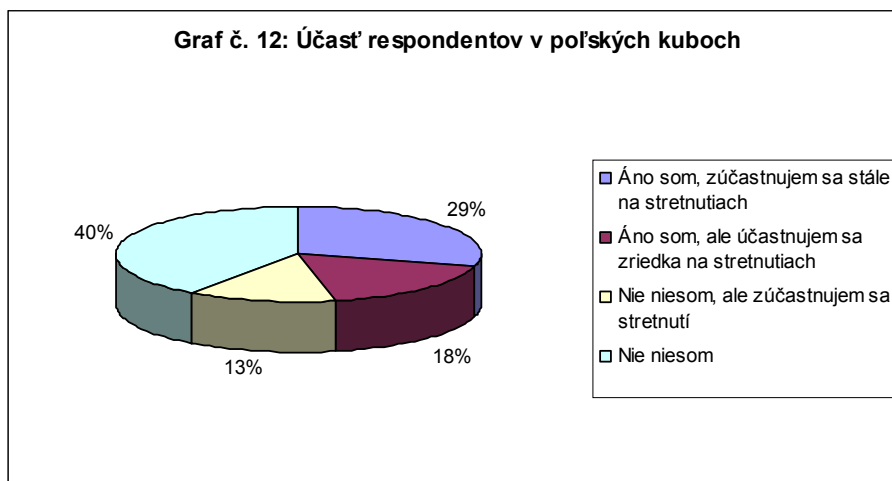

Zdroj: vlastný výskum, 2010

Z odpovedajúcich respondentov nám až 59 opýtaných, čo predstavovalo 50 % odpovedalo, že sa stretávajú často. Menej respondentov sa stretáva zriedkavo so svojimi

známymi na Slovensku, čo predstavuje 41 opýtaných, čo tvorí 35 %. Prekážajú im v tom hlavne pracovné a rodinné záväzky. Až 18 opýtaných respondentov neudržiava žiadne vzťahy s poľskou menšinou čo predstavuje 15 %.

Na území Slovenska si obyvatelia poľskej národnosti zakladajú poľské kluby, ktoré im slúžia ako miesto stretávania sa a dozvedania sa o nových aktivitách Poliakov na Slovensku. Na to sme nadviazali aj nasledujúcu otázku a to či sú daní respondenti **členmi nejakých poľských klubov**.

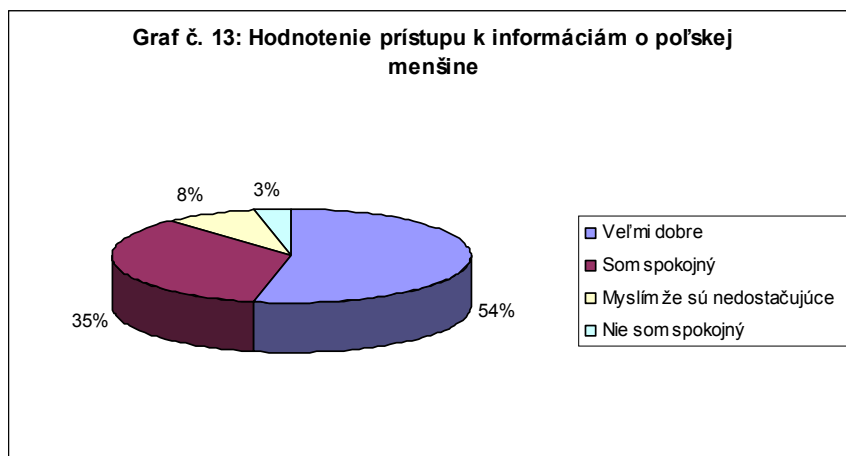

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 12 nám odpovedalo až 48 opýtaných, čo predstavuje 40 %, že nie sú účastníkmi v žiadnom poľskom klube. Naopak 35 opýtaných, čo tvorí 29 % navštevuje pravidelné stretnutia, ktoré organizujú poľské kluby. Šestnásť opýtaných, čo predstavuje 13 % tvorili respondenti, ktorí boli účastníkmi poľského klubu, ale na stretnutiach sa zúčastňovali len zriedkavo z rôznych pracovných a rodinných dôvodov. Až 48 opýtaných, čo predstavuje 40% respondentov, bolo takých, ktorí vôbec nie sú členmi poľských klubov.

Na Slovensku sa môžeme dozvedieť o poľskej menšine z časopisu Monitor Polonijny, ktorého vydavateľstvo je v Kvetoslavove.

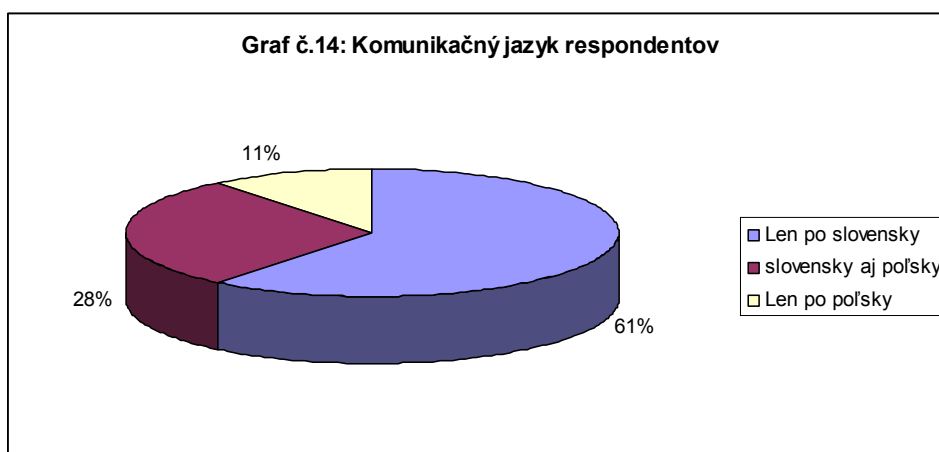
V tomto kontexte sme sa zaoberali v grafe č.13 otázkou, ako respondenti **hodnotia prístup k informáciám o poľskej menšine**.

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 13 môžeme vidieť, že až 64 opýtaných, čo tvorí 54% hodnotilo prístup k informáciám o poľskej menšine žijúcej na Slovensku ako veľmi dobrý. Spokojných s informovanosťou Poliakov na Slovensku bolo 42 opýtaných, čo predstavovalo 35 %. V menšej miere považovali respondenti tieto zdroje za nedostačujúce, a to 10 opýtaných čo tvorí 8 %. Len 4 opýtaní neboli vôbec spokojní s informatívnosťou, čo tvorilo 3 %.

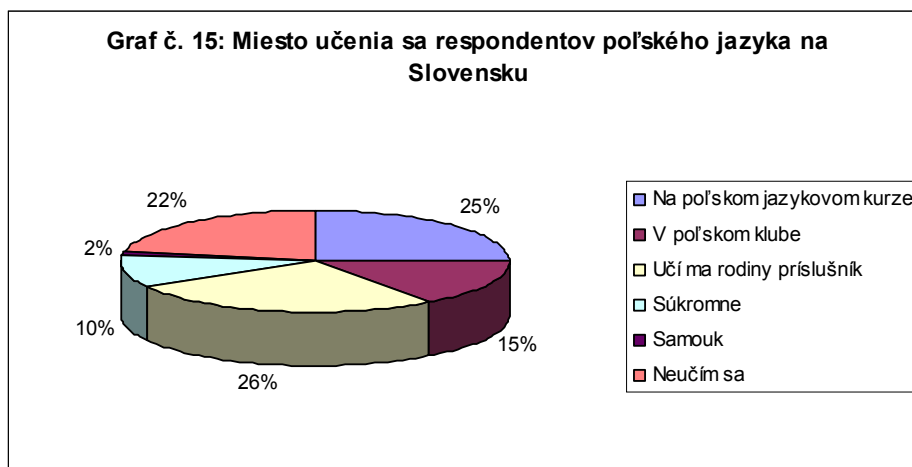
Zaujímavosťou v našej ankete bola aj otázka, ktorá sa týkala jazyka. U respondentov sme zisťovali v **akom jazyku sa rozprávajú vo svojej domácnosti**.

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 14 môžeme vidieť, že mnoho respondentov sa rozpráva so svojim príbuznými, či v domácnosti po slovensky a to až 73 opýtaných, čo predstavuje 61 %. Slovenským aj poľským jazykom rozpráva 34 opýtaných, čo tvorí 28 %. Len v poľskom jazyku komunikuje 13 opýtaných, čo predstavuje 11% . Boli to hlavne respondenti, ktorí bývali v oblasti poľsko-slovenských hraníc Oravy a Kysúc.

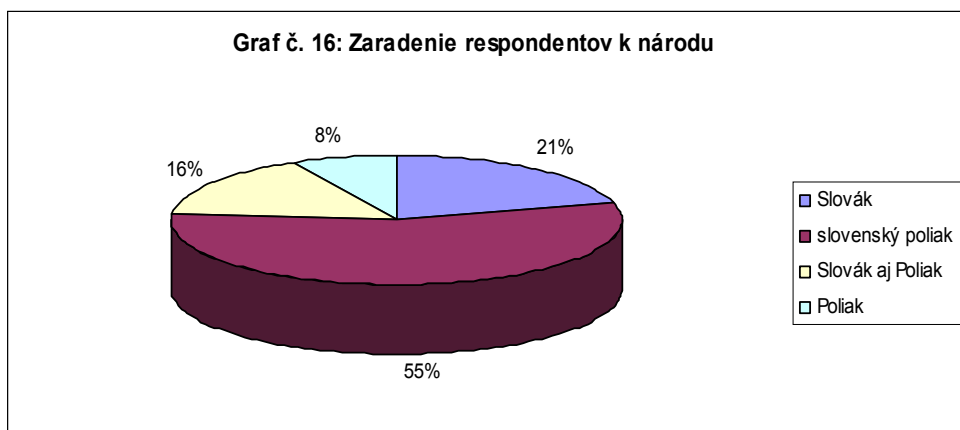
U respondentov na sledovanom území sme sa zamerali aj na to, **kde sa učia poľský jazyk.**

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 15 nám najviac respondentov na danú otázku odpovedalo, že ich učí rodinný príslušník čo predstavovalo 32 opýtaných, čo predstavuje 26 %. Na poľskom jazykovom kurze sa poľský jazyk učí 30 opýtaných, čo tvorí 25 %. Okrem jazykových kurzov sa poľský jazyk dá študovať aj v poľských kluboch. Túto možnosť využíva 18 opýtaných, čo tvorí 15 %. Súkromnej výučbe poľského jazyka dáva prednosť 12 opýtaných, čo predstavuje 10 %. Len dvaja respondenti, čo tvorí 2 % boli samoukovia. Pri vyplňovaní dotazníka sme sa stretávali aj s respondentmi, ktorí sa neučili vôbec poľský jazyk čo predstavuje 26 opýtaných, čo predstavuje 22 %.

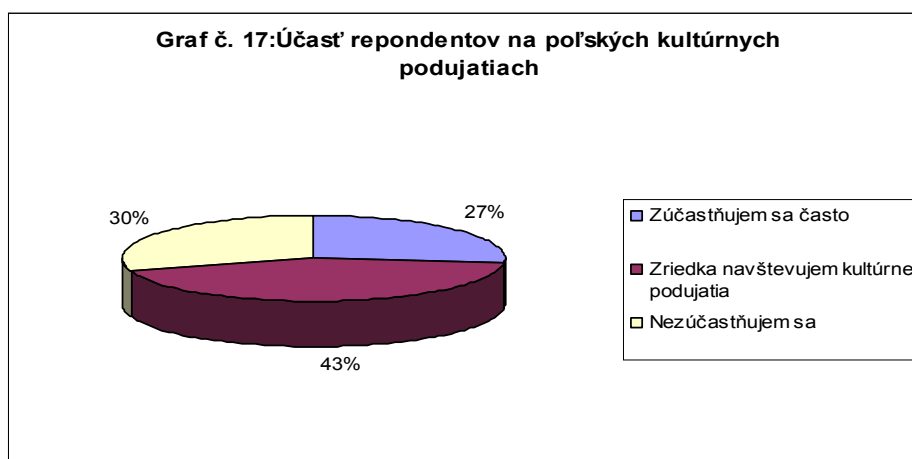
Keďže táto anketa bola určená prevažne pre obyvateľov poľskej menšiny žijúcej na území Slovenska, tak nás zaujímalo, ktorý z **nasledujúcich opisov najviac vystihuje respondentov: Slovák, Slovenský Poliak, Slovák aj Poliak, Poliak.**

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 16 bol najviac charakteristický opis, slovenský poliak a to až 67 respondentov, čo predstavuje 55 %. V menšom počte bolo pre respondentov charakteristický opis Slováč čo je 25 opýtaných, čo predstavuje 21 %. Pre opis Slováč aj Poliak sa hlásilo 19 opýtaných, čo tvorí 16 %. No a v poslednom rade bola otázka zameraná aj na to pre koľkých respondentov je charakteristický opis Poliak a to predstavovalo 9 opýtaných, čo predstavuje 8 %.

V poslednom rade sme sa zaujímali u respondentov, či **navštevujú so svojou rodinou poľské kultúrne podujatia**.

Zdroj: vlastný výskum, 2010

V grafe č. 17 najviac respondentov navštevuje poľské kultúrne zariadenia zriedka, čo predstavuje 52 opýtaných, čo je 43 %. Až 36 opýtaných, čo tvorí 30 % sa nezúčastňuje vôbec na poľských kultúrnych podujatiach. V tejto otázke nám 32 opýtaných, čo predstavuje 27 % odpovedalo, že sa zúčastňujú často na poľských kultúrnych podujatiach.

8 ZÁVER

V tejto diplomovej práci sme sa zamerali na poľskú menšinu jej vnímanie, identitu a kultúrny vplyv na Slovensku. Štruktúru poľskej menšiny na Slovensku sme spracovali za obdobie rokov 2001, 1991 a 2008.

V diplomovej práci nás zaujala samotná téma, ktorá sa týkala poľskej menšiny jej vnímania, identity a kultúrneho vplyvu na Slovensku. Túto prácu by sme chceli informovať obyvateľstvo nie len v oblasti, kde je najväčšia lokalizácia poľskej menšiny, ale aj celého Slovenska o tom, ako sa vyvíjala štruktúra poľskej menšiny, a rovnako aj jej kultúrne vplyvy, jazyk, identita a školstvo.

Opierali sme sa o témy, ktoré sa týkali nielen kultúry Poliakov na Slovensku, ale aj ľudovej kultúry, jazyka a školstva. Zamerali sme sa aj na bohatú históriu Poliakov od ich príchodu na územie Slovenska až po súčasný stav poľskej menšiny.

Každý znak, ktorý sa týkal rozmiestnenia poľskej menšiny mal pre našu prácu praktický charakter, pričom sme ho zobrazili do tabuliek, grafov a jednotlivých mapových výstupov. Štruktúru poľskej menšiny sme rozpracovali na úrovni celého Slovenska, krajov, okresov a obcí. Môžeme povedať, že najväčšia koncentrácia poľskej menšiny na Slovensku bola v oblasti Spiša a Oravy a v okresoch, ktoré tvorili hranicu s Poľskom.

Zamerali sme sa aj na rozmiestnenie poľských podujatí na území Slovenska, ktoré sa konali v roku 2009. V jednotlivých mestách Slovenska sa organizovali rôzne poľské podujatia ako boli napríklad koncerty, výstavy, prezentácie, divadelné predstavenia, stretnutia, diskusie, videoprojekcie, prednášky a filmové predstavenia.

V danej diplomovej práci sme rozpracovali aj výskum, ktorý sa týkal poľskej menšiny žijúcej na Slovensku. Anketové otázky boli zodpovedané v okresoch s najväčšou lokalizáciou poľskej menšiny.

Môžeme povedať, že jednotlivé ciele, týkajúce sa poľskej menšiny jej vnímania, identity a kultúrneho vplyvu na Slovensku, ktoré sme si na začiatku práce určili, boli splnené. Vedomosti, ktoré sme získali počas spracovania jednotlivých údajov boli pre nás veľkým prínosom. Dúfame, že táto práca v budúcnosti obohatí aj iných študentov, či obyvateľov Slovenska, ktorí sa budú danou témou zaoberať.

9 ZOZNAM LITERATÚRY

- ALIJEVOVÁ, D. 1994.** *Zbežvýznamňovanie ľudského života ako generačný problém*. Sociológia, 1. vyd. Košice : SAV, 1994. s. 207-216. ISBN 80-967621-3-3.
- BAČOVÁ, V. 1990.** *Etnická identita osobnosti – sociálnopsychologický prístup*. 1. vyd. Bratislava : Veda, 1990. s. 508. ISBN 53-83238-28-4
- BAŠOVSKÝ, O – MLÁDEK, J. 1985.** *Geografia Obyvateľstva a sídel*. 2. vyd. Bratislava : Univerzita Komenského, 1985. s. 221
- BUFA, F. 1998.** *Z Poľsko Slovenských vzťahov*. 1. vyd. Prešov : Náuka, 1998. s. 169. ISBN 80-967602-1-1
- DANIŠ, M. 1999.** *Slováci očami poľského politika*. In: Historická Revue. roč. X, 1999, č. 4, s. 12-13. ISSN 1335-6550
- DEÁK, L. 1991.** *Poľské územné nároky voči Slovensku v roku 1938*. In: Historický časopis, roč. 39, 1991, č.1, s. 13. ISSN 1335-6550
- GEBHART, J - KUKLIK, J. 2004.** *Druhá republika 1938-1939*. In: Historický časopis, roč. 20, 2004, č. 3, s. 374. ISSN 0018-2575
- GRONSKÝ, T. 1993.** *Etnické povedomie Slovákov žijúcich v Poľsku*. 1. vyd. Bratislava : Národopisné informácie, 1993. s. 29-36. ISBN 80-7226-811-2
- HVIŠČ, J. 1997.** *Slovensko-poľské jazykové a literárne vzťahy*. 1. vyd. Bratislava : T.R.I. MÉDIUM, 1997. s. 191. ISBN 80-88676-04-5 s 191
- HVIŠČ, J. 1978.** *Súčasný stav a perspektíva polonistiky v literárno vednom ústave*. 1. vyd. Bratislava : SAV, 1978. s. 34-36
- HVIŠČ, J. 2000,** *Historické a kultúrne zdroje Slovensko-poľských vzťahov*. 1. vyd. Bratislava : LUFEMA, 2000. s. 198. ISBN 80-967991-7-7
- HVIŠČ, J. 2000,** *Historické a kultúrne zdroje Slovensko-poľských vzťahov*. In: BARTOLOVÁ, A. *K Slovensko poľským vzťahom v rokoch 1918-1938*. 1. vyd. Bratislava : LUFEMA, 2000. s. 198. ISBN 80-967991-7-7
- HVIŠČ, J. 2000,** *Historické a kultúrne zdroje Slovensko-poľských vzťahov*. In: MARKUŠ, M. *Polsko-slowackie powiazania w pozywieniu ludowym*. 1. vyd. Bratislava : LUFEMA, 2000. s. 198. ISBN 80-967991-7-7
- HVIŠČ, J. 2000,** *Historické a kultúrne zdroje Slovensko-poľských vzťahov*. In: MURŠKOVIČ, S. *Medzinárodná konferencia o výskume ľudovej kultúry v oblasti Karpat*. 1. vyd. Bratislava : LUFEMA, 2000. s. 198. ISBN 80-967991-7-7

- CHALUPECKÝ, I. 2005**, *Z minulosti Spiša*, In: MACHAY, F. *Moja droga do Polski*. Levoča: 1. vyd. Spišský dejepisný spolok, 2005, s. 132. ISBN 80-969456-0-2
- CHALUPECKÝ, I. 2005**, *Z minulosti Spiša*, In: SUCHÝ, M. *Spišské mestá v Poľskom zálohu*. Levoča : 1. vyd. Spišský dejepisný spolok, 2005, s. 280. ISBN 80-969456-0-2
- CHALUPECKÝ, I. 2005**, *Z minulosti Spiša*, In: *GIAGVA, J. Rozdelenie Spiša v roku 1920 a jeho právne dôsledky*. Levoča: 1. vyd. Spišský dejepisný spolok, 2005, s. 132. ISBN 80-969456-0-2
- JAKUBÍKOVÁ, K. 1980**. *Inter lokálne vzťahy goralských a negoralských obcí Oravy*. 1. vyd. Bratislava : Národopisné informácie, 1980. s. 277.
- KANTÁR, J. 1972**. *Ľudové staviteľstvo a bývanie na Orave*. In: *Ľudová kultúra v Karpatoch*. 1. vyd. Bratislava : IRIS, 1972 s. 222.
- KOVAČEVIČOVÁ, S. 1976**. *Interetnické vzťahy, životné prostredie a vkus širokých ľudových vrstiev na Spiši*. 1. vyd. Bratislava : Slovenský národopis, 1976. s. 243
- KUSÝ, M. 1998**. *Dvojitá identita národnostnej menšiny*. In: *Čo s našimi Maďarmi?*. Bratislava : Kalligram, 1998, s. 85 – 95. ISBN 80-88778-98-0
- LANGER, J. 1976**. *Interetnické vzťahy ľudového domu moravsko-poľskej-slovenskej kontaktovej zóny*. 1. vyd. Bratislava : Slovenský národopis, 1976. s. 274
- LANGER, J. 1995**. *Ľudové staviteľstvo severnej časti Oravy*. 1. vyd. Bratislava : Zborník SNM. Etnografia, 1995. s. 33. ISBN 80-341-0194-4
- MARTINEK, P. 2000**. *Slovensko očami poľského historika*. In: *Historická Revue*. roč. 11, 2000, č. 10, s. 32. ISSN 0018-2575
- PANČIKOVÁ, M.- HVIŠČ, J. 1996**. *Poľský jazyk a literatúra*. In: *Štúdium slovanských filológií na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave*. 1 vyd. Bratislava. 1996. s. 46-54. ISBN 80-76471-32-6
- PODOLÁK, J. 1972**. *Niektoré problémy porovnávacieho štúdia ľudovej kultúry v karpatskej oblasti*. In: *Ľudová kultúra v Karpatoch*. 1. vyd. Bratislava : IRIS, 1972 s. 34
- SOUKUP, A. 2000**, *Prehľad antropologických teórií kultúry*. 1. vid. Praha : Eurolex Bohemia, 2000. s. 49. ISBN 80-224-4332-8
- ŠINDELKA, J. 1972**. *Národnostní otázka*. 1. vyd. Praha : SPN, 1972. 119 s.
- ŠRAJEROVÁ, O. 1997**. *Češi, Slováci a Poláci a jejich vzájemné vzťahy*. 1 . vyd. Opava : Slezský ústav, 1997. s. 191. ISBN 60-874-3332-8
- TRICKÝ, V - DEÁK, L. 2004**: *Od Mníchova k rozbitiu Česko-slovenska*. 1. vyd. Bratislava : ES VŠE. 2004, s. 199-239:. ISBN 80-85623-98-6

ZUSKINOVÁ, I. 1986. *Ornament domov v obci Zalipie.* In: Umnění a Řemeslá. roč. 13, 1986 č. 3, s. 9-10. ISSN 0023-2345

Zoznam použitých internetových zdrojov:

<http://www.polonia.sk/node/387>

<http://www.polinst.sk/index.php?id=1> <http://www.wspolnota-polska.org.pl>

<http://www.polinst.sk/index.php?id=3>

<http://www.statistics.sk/mosmis/run.html>

<http://www.kulturnecentrum.sk>

10 ZOZNAM PRÍLOH

Príloha A

Tabuľka A. 1: Veľkostné skupiny sídel s poľskou menšinou na Slovensku v roku 2001

Tabuľka A. 2: Štruktúra poľskej menšiny na úrovni okresov Slovenska v rokoch 1991-2008

Tabuľka A. 3: Rozmiestnenie poľskej menšiny v obciach Slovenska nad 0,18 % v roku 1991

Tabuľka A. 4: Rozmiestnenie poľskej menšiny v obciach Slovenska nad 0,18 % v roku 2001

Tabuľka A. 5: Štruktúra poľskej menšiny v obciach Slovenska v rokoch 1991-2001

Tabuľka A. 6 :Zoznam poľských podujatí uskutočnených na Slovensku v roku 2009

Tabuľka A. 7: Zoznam anketových otázok

Príloha B

Mapa B. 1: Rozmiestnenie poľskej menšiny v krajoch Slovenska v roku 2001

Mapa B. 2: Vývoj poľskej menšiny v krajoch Slovenska v rokoch 1991- 2008

Mapa B. 3: Rozmiestnenie poľskej menšiny v okresoch Slovenska v roku 1991

Mapa B. 4: Rozmiestnenie poľskej menšiny v okresoch Slovenska v roku 2001

Mapa B. 5: Rozmiestnenie poľskej menšiny v okresoch Slovenska v roku 2008

Mapa B. 6: Obce na Slovensku so zastúpením poľskej menšiny vyšším ako 0,18% v roku 1991

Mapa B. 7: Obce na Slovensku so zastúpením poľskej menšiny vyšším ako 0,18% v roku 2001

Mapa B. 8: Uskutočnené podujatia poľskej menšiny v jednotlivých mestách Slovenska v roku 2009